

**"1902–2002 En resa
100 år i tiden" Del 1**

Innehållsförteckning

Förord Tyringe i början av 1900-talet

Inledning Något litet omkring boken "En resa 100 år..."

Kapitel 1 Svenskt samhälle har utvecklats

Kapitel 2 Lite fakta om Tyringe

Kapitel 3 Hur utvecklades Tyringe under 100 år?

Kapitel 4 Några barndomsminnen

Kapitel 5 Vem fanns redan på plats i Tyringe 1902?

Kapitel 6 A Bergman och Johan Qvant

Kapitel 7 1894 steg August Bergman av tågen i Tyringe

Kapitel 8 SVA fyller 75 år

Kapitel 9 Sveriges samhälle utvecklas

Kapitel 10 Artikel om Fribergs åkeri

Kapitel 11 "Farmor sålde ägg till doktorn på Sanatoriet"

Kapitel 12 Inga Bengtssons berättelse

Kapitel 13 Kerstin Nilssons berättelse

Kapitel 14 Lejla Svantesson

Kapitel 15 Berith Pålsson

Kapitel 16 Mjölnarens arbete vid kvarn

Kapitel 17 1960-70 talet, Camilla berättar

Kapitel 18 1980, Camilla fortsätter

Kapitel 19 En artikel om IWE-baren

Kapitel 20 Cykelhandlare Turesson slutar

Kapitel 21 Vi passerar några årtionden över till 2000-talet

Kapitel 22 Historia- Vilket år var det?

Kapitel 23 Här slutar vår resa och En dikt; Vid år 2002

Så här ser böckerna ut se fotos t.v. samt t.h.

Både Del 1 och Del 2 av 1902–2002 En resa 100 år i tiden-
böckerna finns på Tyringe bibliotek för utlåning. Båda
böckerna säljs även på Hemköp i Tyringe i kiosken.
Författare är Camilla Nomby för båda böckerna.

Presentation av böckerna; 1902–2002 En resa 100 år i tiden

Det finns två delar i 1902–2002 En resa 100 år i tidens bokserie. Böckerna är fristående och kan köpas var för sig. Del 1 är en textbaserad bok som följer 100 års tid av utveckling i Sverige via text. Och Del 1 innehåller många vardagsnära berättelser ifrån olika personer. I Del 2, "1902–2002 En resa 100 år i tiden", följer vi berättandet igenom att vi kan kika på ett större antal fotos som beskriver svenskens vardag under 100 års tid. Vi får även till oss igenom fotografisk skildring en allmän betraktelse för svenskens vardagsliv samt utvecklingen i by och stad samt hem och stuga då vi betraktar den rike svensken och den fattige svenskens levnadsförhållande under 100 års tid.

Denna bokserie har fotos hämtade ifrån;

Tyringe Museums och Tyringe Byalags stora fotoarkiv, omfattandes av drygt 5600 fotos. Till mestadels är det fotos med i denna bok ifrån Fotograf Sven Rosengrens arkiv. År 2003 skänktes denna fotosamling till Tyringe Byalag, med syfte att förvaltas. Och fotoarkivet är upprättat och delas nu för allmänheten av Tyringe Byalag på Tyringe Museums internetsida; <https://www.tyringe.nu/tyringemuseum>. I möjligaste mån är fotona märkta som kommit med i denna bok, med fototext ifrån Tyringe museums bildarkiv, eller ifrån Sven Rosengrens "Mina Tyringebilder I-IV"- böcker. Den fototext som hänvisar till personliga berättelser är för det mesta Rosengrens beskrivning av fotots tillkomstögonblick, eller personens namn och bakomvarande kännedom av fotots historik, ifrån någon av Rosengrens böcker. Igenom mer än ett århundrade finns det fotos som beskriver svenskens vardag i Rosengrens arkiv. Därför var valet lätt att utgå med kunskap för denna bokserie om svenskens vardag med hjälp av text och fotos ifrån museets kunskapsgrund där det finns mycket arkiverat ifrån samhällsutvecklingen i text jämte fotos. Vi får se hur samhället utvecklas och uppkommer ifrån ett fåtal hus. Och därefter sker det mycket olika saker längs vägen.

Förord

I början av 1900-talet

”Med många glimtar ifrån personer, byggnader, händelser och vyer så berättas minnen med hjälp av fotos samt text om en äldre historik.”

Camilla berättar i förordet; Då jag kikar på fotos ifrån en 100 årig kavalkad, hämtade främst ifrån Rosengrens arkiv, (som finns för allmänhetens beskådan på www.tyringe.nu/tyringemuseum), så ser jag en historik som är levande, fascinerande och även berättande i sin bild betraktelse. Och jag ser på bilder och fotos som alla är unika på sitt eget sätt. Jag ser på personer som växte upp för många år sedan i ett föregående tidevarv samt århundrade. Och igenom detta så påbörjas en berättelse om ett samhälle som utgår i en början ifrån ett fåtal hus.

Det var denna fotohistorik som bevarats och arkiverats, som kom att föda en idé hos mig om att berätta om en resa 100 år i tiden om hur vardagslivet har trett sig igenom tiden för den rike och fattige svensken.

Inledning

Något litet omkring boken ”En resa 100 år i tiden ...”

Camilla berättar: Det finns så många berättelser nerlagda. Det finns även en mängd information som blivit arkiverad ifrån en äldre historik. Igenom olika böcker, skrifter, många framskapade utav ett byalags idoga arbete, och med flertal böcker samman med ett fotoarkiv, kunde jag med hjälp av andras viktiga insats skapa denna bok. Igenom en äldre historik får vi vetskap om hur det var att starta upp ett samhälle ifrån ingenting under början av 1900-talet. Mitt cirka tal för en början av 100 års tid utgår ifrån ett foto på Maryhill (senare kom detta hus att heta Mariehill) som finns daterat till år 1902. Och utöver detta så fortgår berättandet vad jag anser ur en personlig betraktelse till att vara fram vid cirka 2002. Eftersom berättelseskeendet följer personliga berättelser för boken satte jag slutdatumet för det personliga berättandet att vara ifrån ca 1902 som ett cirkatal, uppskattat fram till år 2002. I och med detta seende kanske jag vill skapa förståelse för bokens satta titel. Medvetenhet finns över att tidigare och senare data finns med i exempelvis faktaredovisning.

Kapitel 1 Svenskt samhälle har utvecklats

Jag växte upp som barn i Örkelljunga kommun, i nordvästra Skåne och jag föddes 15 maj 1965. Vid denna tidsperiod genomgick samhället en förändring igenom att kvinnan började gå ut och förvärvsarbete utanför familjens hem. I slutdelen av denna bok kommer jag att beskriva något om hur en del utveckling i samhälle och vardagsliv tedde sig under min livsskildring dvs perioden 1965–2002. Jag kommer så vara den sista berättande personen för bokens berättelsehistorik.

År 2009 flyttar jag till Järnvägsgatan 11 i Tyringe som sambo till Alf Lundström. Han har då renoverat hela huset vid Järnvägsgatan och inrett hyreslägenheter i huset. Och jag flyttar ifrån Ängelholm där jag bor fram tills 2009. Huset vid Järnvägsgatan 11 verkar kallas för tre olika namn tillbaks i Tyringes historia. Och dessa tre namn är; Rosendalshuset, Källishuset eller GO-huset. I Tyringe har det varit brukligt att noggrant namnsätta hus och även att bevara minnen ifrån olika verksamheter som har tagit plats i husen. Där utav har den lokala befolkningen namngett Järnvägsgatan utifrån olika affärsverksamheter som befunnit sig på platsen.

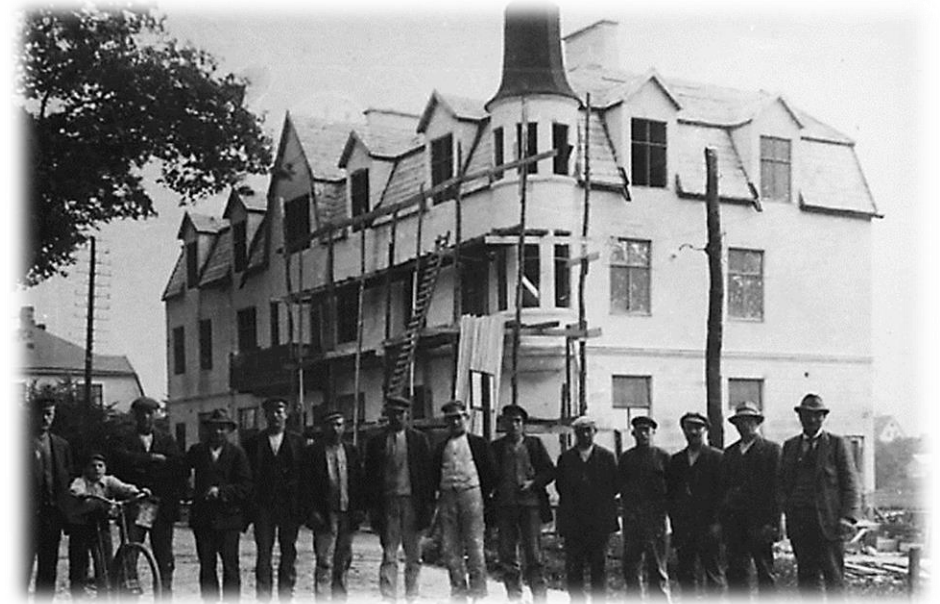

Foto Järnvägsgatan 11 byggs av ett arbetslag

Här syns Järnvägsgatan 11 då huset byggs. Ett cirka tal för husets tillkomst är svårt att finna fram till. Det är troligtvis byggt någonstans efter 1910 men det är vagt att få fram korrekt uppgifts-information i detta.

Ett stort händelseförlopp har tagit sin plats under främst 1900-talet. Och det har skett stora steg under 100 år, då personer gick ifrån utedass till bekvämlighet och värme. Och befolkningen har igenom olika passager och steg ökat sin standard i mångfald.

Och igenom att kika på en bygds uppbyggnad kan vi som tidsresenärer igenkänna en viss periods resmål och destination. Det är som att tiden vill berätta om det som en gång varit. Innan något kom till. Jag önskar att denna bok vill komma att ge ett igenkännande leende på läpparna för någon som bor i Tyringe. Som att det öppnas på en gammal ask som varit stängd med nostalgiska minnen. Igenom de fotos som kommit med i boken syns en förändring som är hisnande i tiden.

Man ser en bygd där det nästan inte finns bebyggelse (i början av 1900-talet) till att det utvecklas till att Tyringe blir en kurort för vad jag kan förnimma en speciell kategori av människor. Jag ser även att affärerna som uppförs livar upp samhället. Och det verkar följa hand i hand; att vilohemmen samt miljön bringar besökare till orten. Epoken med mycket rörelse är i modern tid på många sätt över; igenom att bygdens industrier, vilohem och bygdens många affärer och caféer har förändrats i sin framtoning.

Men det finns nog många som minns och som vill uppleva igenkänning med hjälp av nostalgiska minnen i fotos och bilder. Där ibland kanske samlingar i Blåbärsdalen, och vid Friluftsbadet samt

då Sparbanken byggs och andra händelser samt högtider. Folk minns säkert Biografen Metropol och samlingar i Åparken som leder oss fram till nutiden idag i modern tid; som just i nutiden skapar nutidsminne. Och vi får även se några frontfigurer/personer passera förbi i affärer och i bygden för övrigt som man kan minnas med hjälp av ett axplock av bilder av den stora samling av fotos som Tyringes byalag på Tyringe museum arkiverat.

Foto; Järnvägsgatan i lunchrusningstid, rast vid fabrikerna

En snabb takt syns då industrierna börjar startas upp. Och man ser en storhetstid där Tyringes gator fylls med många gående, samt

cyklister under vissa rusningstider. Folk kommer på besök. Och Tyringe har även en viktig funktion att fylla inom idrott, fritidsverksamheter och även andra sammanhang.

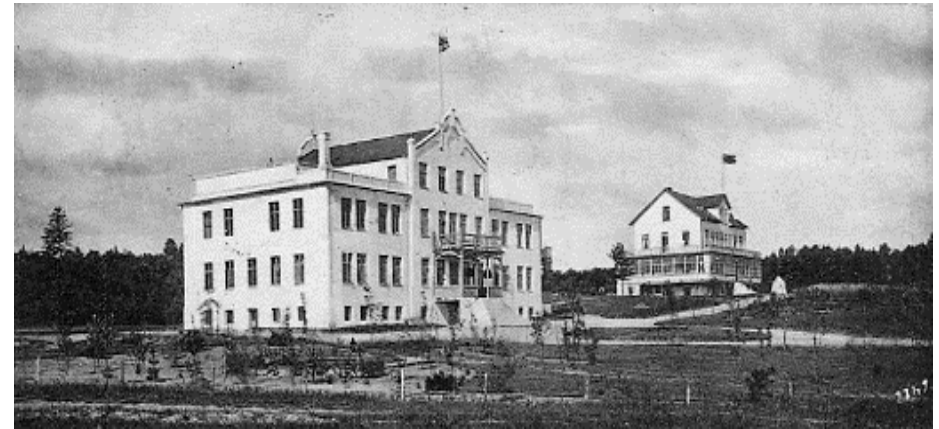
Caféerna blomstrar och Tyringe står för liv och rörelse på många sätt i några årtionden. Hälsosamma bad, vacker natur, vandringsstråk och andra upplevelser finns på schemat. Friluftsbadet ger nyans och olika manufakturer och speceriaffärer samt varor motsvaras i mängd efter besökarnas och Tyringebornas behov.

Studiebesök vid Paulssons och Nilssons

Ingenting tycks saknas i Tyringe och studiebesök görs vid de olika industrierna. Ett blomstrande och framåt Hässleholm, Tyinges närmsta stad, tycks också ge en klang i Sverige. Studiebesök görs

även till denna ort då många nya bostäder byggs som ger gensvar även detta för kommuner att göra besök till.

Fotos; Ovan Sanatoriet och Breidablick. Nedan Borgen i bakgrunden.

Kapitel 2 Lite fakta om Tyringe, en gammal bygd

Foto; Parti av Tyringe med utsikt emot Sanatoriet

Tyringe ligger som bekant i Göinge, i Skåne- ett av regionens mest krigshärjade områden där nästan alla svensk-danska krig utspelat sig helt eller delvis, inklusive snapphaneupproren.

De första tecknen på mänsklig närvaro i området där Tyringe står idag är lämningar från järnåldern i by delen Svärtingstorp, där man bland annat hittat ring rösen.

Namnet Tyringe nämns, om än med mycket mer gammaldags stavning, som tidigast 1353 i väpnare Alexander Jensöns skötebrev.

Det som nu är byn Tyringe var ursprungligen flera olika småbyar, som ursprungligen var en eller ett par gårdar och en kvarn. Många av dessa lever kvar i namn på gator och platser, och även skolor, men byarna är sedan länge sammanväxta i ett enda samhälle. Vedhygge lever kvar i Vedhyggeskolan, en låg- och mellanstadieskola precis utanför Tyringe Centralskola. Vedhyggegården finns inte kvar längre, men på platsen den stod på finns nu skolans grusplan.

Tyringemöllan är också borta, där står nu fabriken SVA. Tvärskogsgården har fått ge plats åt ett ridhus, Svärtingstorp har också blivit införlivat som en bydel, likaså Smedstorp. Kollinge bestod av Kollinge gård och dess gamla kvarn, och namnet har antagligen betytt "den frostlänta platsen". Även Norregård och Albobygget var småbyar som blev införlivade när Tyringe växte ihop till ett samhälle.

Det ursprungliga Tyringe var en småby med fyra gårdar, varav en var en gästgivaregård, ett värdshus. Gästgivaregården låg längs en väg som ända sedan medeltiden bundit samman östra och västra Skåne, en väg som gick från Öresund, över östra Skåneslätten, genom Perstorp, Tyringe och Finja, ut till Kristianstad och vidare till Blekinge. Vägen hade ett stort strategiskt värde, varför man lät bygga två fästningar längs den; Hovdala och Mölleröd, båda runt Finjasjöns strand. Enbart Tyringe hade 25 invånare år 1750. Det var

när järnvägen drogs genom Tyringe år 1875 som samhället började växa på allvar.

När socknen sedan fick allt fler fabriker ökade folkmängden allt snabbare upp till 6265 invånare år 1980. Tyringes allra första fabrik var det som nu bara kallas "Korsvirkeshuset". Fabriken var en gammal kvarn och den använde vattenkraften från Svartevadsbäckens vattenfall till att driva produktionen av trätofflor och träbottnar.

Tyringes kanske största landmärke för övrigt var Sanatoriet med sin stora anläggning, som byggdes i början av 1900-talet. Och anläggningen uppfördes av August Bergman. Verksamheten vid Sanatoriets skilda byggnader gjorde byn känd som kurort och Tyringe erbjöd sina gäster många sorters renande bad. Och behandlingar även i olika hus på området omfattades av ljus, bad och svagströmsbehandling bla. Förutom stärkande bad satsades det också på ren ozonrik luft och friluftsliv, god kost och motion med vandring. Bla kunde gästerna vandra i Sanatorieskogen söder om Sanatoriet och till Radiumkällan samt Stenberget Det fanns också vistelsemöjlighet i vacker utemiljö för tillresande gäster på området.

År 1911 byggs Tyringe vattenverk på initiativ av Fritiof Lindskog och August Bergman. Året där på slås ett elektricitetsverk upp och förser byn med ljus. Detta projekt drevs av Fritiof Lindskog och hans gode vän Carl Erik Björk. De båda var sedan länge goda vänner och hade nyligen återvänt från sin utbildning i USA med hypermoderna tekniker till sina nya fabriker i byn. Tillsammans med Nils Andersson hade de startat Skandinaviska Verktygsfabriken, SVA år 1896. Ett företag som fram tills det flyttade år 2013, producerade verktyg. Andra fabriker var bland annat en tandborstfabrik, Akuma träindustri, Bergmans chuckfabrik, en stansknivsfabrik, Paulson och Nilsson Verkstadsindustri (numera upptaget i koncernen SwePart), och flera andra verkstadsindustrier.

I och med industrikoncentreringen i byn så ökade befolkningen mycket snabbare än tidigare och likaså nybyggandet. Finja var inte längre socknens huvudort. Förutom Hässleholm är Tyringe nuförtiden, ganska överlägset, kommunens största tätort.

Idrott

Tyrs Hovs idrottsanläggning

I Tyringe ligger Tyrs Hov samman med Tyrehallen som är en stor idrottsanläggning med bland annat idrottshall, simhall, bowlinghall och styrketräningshall. Dock är det ishallen, vilken har en stor publikkapacitet, som dominerar vid anläggningen. Tyringe har en ishockeyklubb som bildades 1936 under namnet Tyringe Skid- och Skridskosällskap, Tyringe SoSS. Klubben kvalade till Elitserien 1988 och 1990. I Tyringe finns flera gator som är uppkallade enligt ett ishockeytema, såsom bland annat Seriegatan, Hockeygatan och Puckgatan. Tyringe har en mängd andra idrottsklubbar. Några av dem är OK Tyringe (orientering) HF Tyr (handboll), Boulegetingarna (boule), Tyringe Konståkningssällskap (konståkning), brottarklubb, simklubb, Tyringe IF (fotbollsklubb) samman med många fler.

Källa för Kapitel 2s faktadel; Wikipedia och Sebastian Wilnerzon

Kapitel 3

Vi förstår nog alla att mycket har skett i händelseförloppet under 100 år. Hur utvecklades Tyringe under 100 år?

Mariehill

Ett foto ifrån 1902

Vi utgår 100-års resan igenom tiden med hjälp av olika personers livsskildringar ifrån år 1902.

Camilla berättar; Nanna! Sänder dig härmed en vy, Johan. Så står det på vykortet som jag tittar på. Detta kort berättar om mycket. Det berättar om en plats där en av de tidigaste industribyggnaderna i Tyringe uppförs. Platsen bär även med sig en historisk början av en familj som flyttar till Maryhill/ Mariehill även kallat, som vill förnyelse på orten.

De vill att resenärer ska få komma till hotell som bär anor med sig. Och detta foto bär historiens vingslag med sig i flera bemerkelser. Här startas en industritid samt en inledning för bostäder där man kan inhysa gäster och resenärer. Mariehill hyser in folk och SVA, Tyringe Verktygsfabrik samman med Bergmans Chuckfabrik uppförs av August Bergman. Och Sanatoriet samman med Breidablick och Nya Sanatoriet, (därefter kallad Borgen) påbörjar en ny tid för samhället i Tyringe.

Berättelserna som följer är levande och man kan ibland känna igen olika miljöer igenom berättelseskeendet. Man kan nästan "se" hur samhället såg ut för lång tid sedan i en svensk samhällsutveckling.

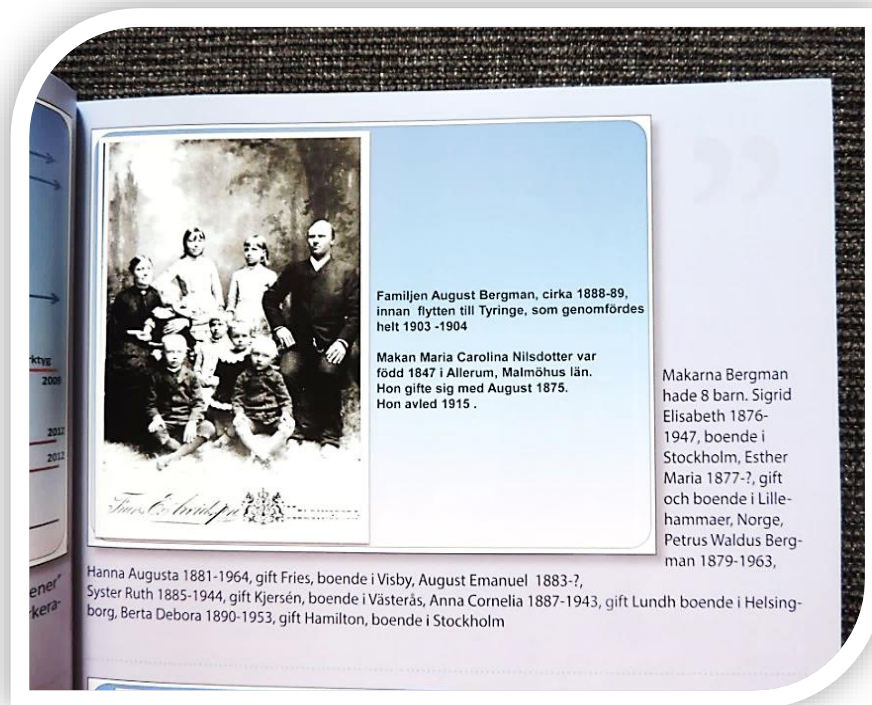
Kapitel 4

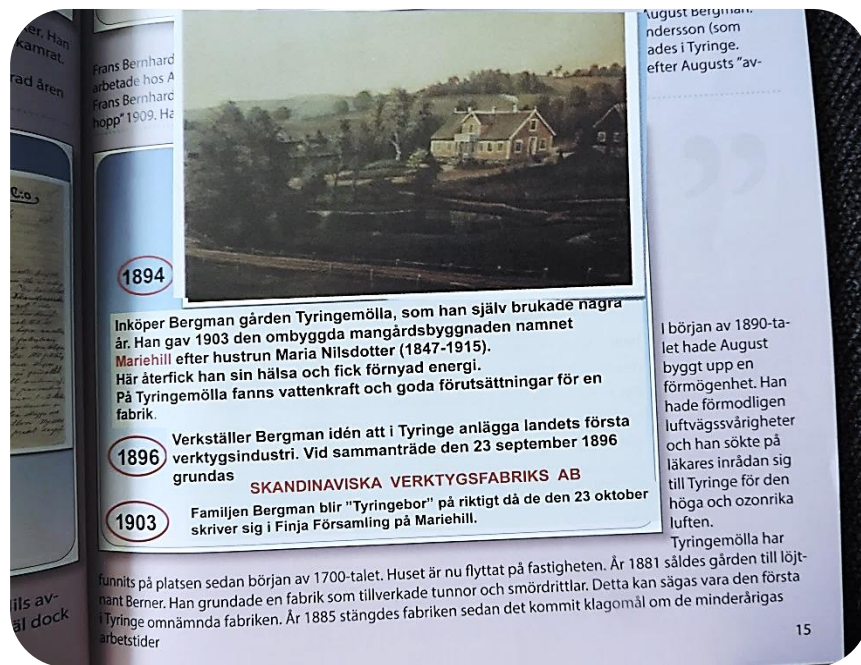
Några barndomsminnen ifrån Tyringe

August Bergmans yngsta dotter berättar i Norra Skåne 3 februari 1951 i en artikel om sin barndom.

Berta Debora Bergman, gift Hamilton, född 1890, död 1953. Yngsta dottern av 8 barn berättar;

Då översten Stael von Holstein på 1830-talet åkte från Kristianstad till regementsmöte på Ljungbyhed, (låg över natt på Tyringe Gästgivaregård), gick han ner till sin gamle kamrat von Liewen på Tyringe Mölla. Han skrev efter mötet sedan i sin dagbok att han beklagade denne som skulle på gamla dagar bo på ett så fult och tråkigt ställe.

Detta tyckte däremot inte mina föräldrar som 60 år senare inköpte Tyinge Mölla och flyttade dit med sina 8 barn. För oss alla blev det paradiset på jorden med barndomsminnen som aldrig förblekna...

Med det nutida Tyinge hade det lilla dåtida samhället icke mycket gemensamt.

Men redan då var järnvägsstationen det centrala med sitt låga stationshus som förutan väntsal, expedition och postkontor, även var bostad för stationsinspektör Strandquist med hustru Juliana och svärmor och två barn. Posten kunde hämtas vid vilken tid som helst. Var inspektorn upptagen kom ofta något av barnen Elsa eller Gösta och öppnade luckan. Då blev man för det mesta inbjuden till en stunds lek och bjöds på den rara tant Julias goda sockerkaka. Receptet på den används ännu flitigt i tredje led i vår familj. Det var en omtyckt familj och deltagandet i sorgen stort då den lilla flickan hastigt rycktes bort i difteri. Det var mitt första möte med döden.

Bakom stationshuset låg några hus, målade i starkt lila färg med vita knutar. I källaren i ett av dem öppnades ett bageri och det var mycket spännande att få "köpebröd". Bagaren hade de mest underbara wienerbröd som hette "skillingabröd" och de kostade 2 öre styck. Vad bagaren hette vet jag inte, men det var en stilig karl med en mustasch som var ljus på ena sidan och mörk på den andra.

Lite längre bort bodde Måns Johansson som tillverkade läskedrycker. Han var en liten rund mycket godmodig herre. Man kunde för några ören köpa en läsk hos honom, och om man inte orkade dricka upp allt, sattes korken i flaskan och fick stå i fönstret tills en annan gång som man gick förbi. Det stod många flaskor i fönstret och man var ju alltid övertygad om att den som det var mest i var ens egen!

Foto; Tyringe Handelsförening

Nästa hus var "Handelsföreningen" där alla varor till vårt stora hushåll köptes på bok. Dit gick man gärna ty man fick alltid en strut karameller på köpet. De övriga husen åt det hållet var banmästare Nilsson som hade en dotter och fyra duktiga pojkar. De hade även en mangelbod, så dit körde vi och manglade vår tvätt. Längre bort låg Sjöbergs smedja där ena smeden hette Ture. En sorglig händelse för oss alla i byn var när en av Sjöbergs pojkar drunknade i Finjasjön. Snett emot smedjan bodde mejeristens (Familjen Jöns

Svensson Wallén boende i Arken, revs 1990) i ett gammalt vackert, lågt hus med mycket tjocka murar. Jag tror det finns kvar än.

Foto; Utanför Skomakare Palmgrens skomakeri

På andra sidan järnvägen var ej många hus för 50–60 år sen men ett som är borta minns jag väl, det är skomakare Palmgrens. Han sydde våra skor, ja man hade förresten alltid kängor då. Självt fick jag nog ej så ofta nya, ty som jag var yngst i barnskaran fick jag alltid ärva efter de äldre, oberoende om de passade mig eller ej.

Ibland klämde de och ibland ville dom knappt följa med. Men för några år sen råkade jag en gammal skomakare som talade om att hans lärlingsprov var ett par små kängor till mig. Jag var då 3–4 år. Jag hade gärna velat krama om honom och tacka nu 55 år senare. Men han hade kanske ej blivit glad.

På andra sidan järnvägen bodde också en gammal man med stort vitt skägg som vi kallade för "jultomten". I banvaktsstugan som än finns kvar, fastän tillbyggd bodde Svenssons. Han var en trevlig karl med ett vackert skägg och man var lycklig om man ibland fick åka med honom på dressinen. Barnen var visst mycket musikaliska och jag minns att när vi från Stockholm fick noter till nytukomna bitar, nog kunde Svenssons pojkar dem innan. Det var på "kväsarvalsens" tid.

Åt Torupshället till låg Tyringe gården och ungdomarna där hade vi mycket roligt tillsammans med. Sen låg den fruktade gästgivaregården där det jämt var slagsmål och bråk. De värsta bråkmakarna bodde i små stugor i närheten och jag minns då vi en vinterkväll skulle köra förbi där så togs bjällrorerna av hästarna så vi kunde komma förbi utan att väcka uppmärksamhet och slippa bli överfallna.

En söndagsförmiddag då en av dessa slagskämpar var full, överföll han oss ungdomar, men far hörde vi att vi skrek och kom med en käpp och klådde honom ordentligt. Nästa dag kom han hem och bad om ursäkt och då far talade förstånd med honom lovade han att låta bli spriten. Dessa karlar, som var byns skräck, var i grunden mycket bra människor och jag har hört att de blev nyktra och religiösa och den ene blev tom polis. Så var där nämndemannens och Per Jönssons stora gårdar. (okänd gård fototext)

Till de senares bröllop var vi alla bjudna men bara en av flickorna fick följa med mor och far dit. Men vi barn var ofta där uppe och

hälsade på. En gång då nämndemansmor, som hon kallades, kom in i vår salong där det fanns stora speglar och förgyllda möbler, slog hon ihop händerna och utbrast: "ou sau naturskönt och konsterefaret"! Det uttrycket använder vi ofta än.

Där stansknivfabriken nu ligger gick vägen fram till gården "Tyringe Mölle" vilket namn ändrades till "Mariehill" efter min mor. Där låg också de skröpliga ladugårdarna. Boningshuset var mycket vackert, men fuktigt och utan källare, så det växte svamp under möblerna. Efter några år revs både boningshus och ladugårdar och byggdes nya och vägen flyttades och en granallé planterades. Nu är den visst förvuxen och husen ändrade och heter något annat.

Inga andra hus fanns i närheten och hela området där nu badanstalt, pensionat, kyrka och villor trängas, där var det åker och äng, potatisland och sädesfält. Där kyrkan ligger gick gränsen mellan Vedhygge och Tyringe Mölla och jorden på andra sidan bäcken mot järnvägen tillhörde Tyringegården. Ägaren till den senare hade ett litet badhus ungefär där bron nu är, och ett vid dammen vid Verktögsfabriken då det endast var en damm.

Då vi ungdomar badade sprang vi tvärs över åkrarna till varann, iklädda den tidens baddräkter, oftast rödrandiga och med byxor som gick till knäna. Detta ansågs mycket frigt att gå så lätt klädd.

KOLLINGE LÄSTFABRIK 1892-1919

Var från turbinen
förde kraften till
maskinerna med remskivor

Den ursprungliga byggnaden där verksamheten började. Tillverkningen bestod utöver träskoläster bland annat av toalettstolssitsar. Ägare till Lästfabriken var från 1907 Luttrup & Jönsson som avsåg "tillverka skodda och oskodda lästbottnar och toffelbottnar" vid Kollinge dammar.

Fototext; Parti av Kollinge vattenfall, Tyringe

Någon industri fanns inte utom Kollinge och det var enda ställe som hade telefon.

INTERIÖR AV LÄSTFABRIKEN PÅ 1910-TALET

Vi barn följde gärna med far ut kring på ägorna. Han kunde berätta så mycket om djur, skog och blommor och tröttnade aldrig på våra frågor.

Både mor och far älskade sång och musik och alla sorters instrument fanns hemma. Barnens kamrater var alltid välkomna och ungfägnades gästfritt. Min ena bror hade en gång några vänner med hem och då han presenterade dem för mor, klappade han mor och sade och " detta är mor med mat må ni tro"!

Ja, det var ett stort hushåll. Tre fastrar, gifta i Tyskland och en moster ifrån Danmark, med män och barn, var ofta på besök hos

oss. Mormor bodde tidvis där, men farmor som bodde i Ljungby kunde ej resa så långt.

Men varje jul sändes en låda med slakt och julmat till henne. En gång cyklade mina bröder som 10–12 års pojkar till henne. Det var tunga cyklar på den tiden utan frihjul och utan luftringar. Det var duktigt av dem och "bragden" stod omtalad i tidningarna.

Foto Gruppträtt Tyringe museum

En gång körde vi med stora charabagen, som rymde tolv personer, upp till farmor. Den resan var en upplevelse för oss alla. Vi hade handklaver och mandolin med och det spelades och sjöngs i

vagnen. Fullt med grindar var det på de dåliga, smala vägarna och inga vägvisare fanns. Varje mötande fick fråga om rätta vägarna och inga vägvisare fanns. Men det slog aldrig fel utan att de tillfrågade kom med en motfråga innan de svarade "Var är I ifrån"?

Som Tyringe Möllas jordbruk ej var så stort hade hästarna ej så mycket att göra utan vi barn fick använda dem. Vi fick tidigt lära oss rida och köra och att kravla ur släden och vagnar när hästarna skenade. Det gjorde det ofta, men de sprang alltid hem och någon svårare olycka hände sällan. Så vi kom ofta linkande hem efter hästen. Vi blev utskrattade, ty något pjosk förekom ej. Till Hässleholm red och körde vi ofta i ärende och höll på Wellanders gård.

Finjavägen med Kollingegården. Mina Tyringebilder II, sid 17

Till Finjasjön kördes en gång varje sommar, samt i lövad skrinda till Dalaröklint, där voro vi hela dagen och hade mat med. Varje midsommar körde vi till Vannebergamötet.

I slutet av 1800-talet söps det friskt i landsbygden och i Tyringe var det ständigt slagsmål och bråk mellan berusande. Hustru och barn fingo oftast sitta emellan och det hände att de kom ner till oss och sökte skydd. Ibland hade de med sig en gammal häst, vigselring eller annat av värde. Som de gömde hos oss för att det ej skulle bytas ut mot brännvin. Far var aldrig rädd och det var väl det som gjorde att han alltid kunde lugna och tala till rätta dessa fulla slagskämpar. För att bättra på förhållandena ordnade han möten på sommaren i det fria. Han lät göra en mycket stor grotta med rödmålade bänkar. Vi kallade den för "Halleluja grottan". På vintern hölls möten i vår stora, för det tillfället utrymda salong i en flygelbyggnad som ännu finns kvar.

Far tillhörde själv Frälsningsarmén, sedan Svenska missionsförbundet och vi hade många vänner ibland dem. Då general Booth med döttrar besökte Hälsingborg bodde han hos oss som hade stor våning. Många av dessa, man kan nästan säga med odödliga namn, tillbringade ofta sin sommarsemester hos oss i Tyringe. Bland dem Ouchterlony med sin vackra adjutant, fröken Svensson. P.P. Waldenström, missionär Witt med familj, Richard Tjeder, som med familj delade sig mellan oss i Tyringe och gamla friherrinnan på Hovdala. Numera avlidna minister Lagercrantz

glömde aldrig far och mor och det stöd de visat vid Frälsningsarméns genombrott. Resepredikanterna kom från

Foto Motiv från Hörja

Hovdala till oss och kördes vidare till Hörja, där de bodde hos handlaren och barnmorskan, fröken Vadsberg. Det var en riktig väckelsens tid. Mycket sång och musik förekom och det skrevs och trycktes rörande sånger om spritens fördärv. En av de mest tårdrypande hette "Baldräkten", den lämnade inget öga torrt. Flera av de försupna slagskämparna grät och blev omvända. Religiösa föreningar och söndagsskolan i Hässleholm hade sommarutflykt till Tyringe och mottogs hemma hos oss och hade fester i Ekbacken. Senare byggde far Missionshuset nere vid dammarna. I det fanns

två rum som vi använde som gästrum och därför döptes huset till "missionshotellet". Oftast bodde predikanterna där.

För oss barn gjordes mycket i den tidens nöjesväg. Förutom hästar fick vi mycket tidigt cyklar, men skogsböndernas hästar voro så rädda för "fartvidundret" så vi fingo alltid gå av cykeln då vi mötte en skjuts.

Tennis hade vi, krocketplan, gungor, trapets och flera båtar i dammen. Där plumsades det friskt.

(Foto Båttur på Verkyggsdammen)

Fabrikör Bensons barn (Orgelfabrikör), från Hässleholm voro ofta hos oss och en gång då Artur ramlat i vattnet otroligt många gånger och ideligen fått andra torra kläder på, utbrast mor; med sitt aldrig sviktande tålamod "Nästa gång får du flickkläder". Ja, det var härliga, soliga dagar men det var inte alltid fritid, utan vi fingo lära oss arbeta och hjälpa till både inom och utomhus. Och fars och mors praktiska sinne och arbetsamhet kan spåras hos barnbarnsbarnen.

Nutida nöjen fanns ej då, och de som är unga nu skulle nog tycka att vi voro förfärligt anspråkslösa. Men livet hade en annan rytm och sammanhållningen mellan alla som tillhörde hushållet. Hembiträdet stannade oftast till de gifte sig med drängen eller någon av arbetarna på fabriken. Många, många av dem minns jag ännu med glädje och tacksamhet. En dräng, en genomgod människa var Anton Nilsson. (1875–1965). Han var alltid snäll mot djuren, och erhöll djurskyddsföreningens medalj och en summa i guld. Det överlämnades till honom efter högmässan en juldag i Finja kyrka. En annan dräng hade varit i "Amirika" och vi kallade honom därför "Massa Julius". Han berättade för oss barn om de mest våldsamma äventyr han upplevt. Vi trodde på allt och ögonen växte av förfäran. Då skrattade han så gott, slog händerna i knäna och vaggade fram och tillbaka. Jag kan se honom än fast jag då var högst sex år. Det var ej ont om hemhjälp då och i vårt stora hushåll behövdes många villiga händer, sen kom extra hjälp vid slakt, tvätt och dyligt.

En mycket ung flicka, snäll men oerfaren, hade ett stort besvär med byns ungherrar som drev med henne. Hon skrev då och grälade på de två svåraste och visade brevet för oss flickor. Det började " Oh du rälige möllare och Johan.

En mycket trevlig torpare hade samlat ihop femtio kronor tills han skulle gifta sig, men istället för att köpa bohag reste de nygifta till Köpenhamn på bröllopsresa.

Foto Stinsen Linneros vid Tyringe station

Det var inte många tåg som passerade Finja för 50–60 år sedan. Och om man då som vi reste ofta, blev man bekant med både lokförare

och konduktörer. En gång bad far föraren komma hem och hälsa på och han svarade att det blev nog ej förrän tåget urspårade där.

Det hände till slut en vinterkväll. Ingen olycka skedde, men de resande och tågpersonalen bjöds in till oss på mat tills, efter några timmar, ett annat tåg kom och hämtade dem.

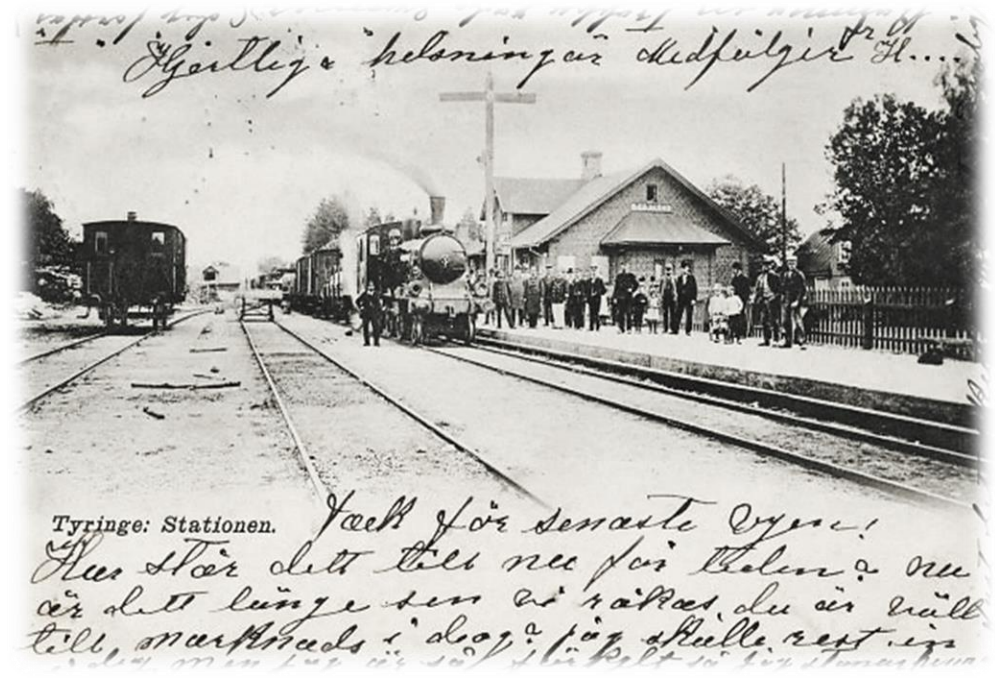

Foto Gamla Järnvägsstationen med tåg på väg västerut, postgången, men med oläslig stämpel

Bland dem var ett utländskt sällskap som ej nog kunde förvånas över att hamna i ett sådant hem mitt ute i ödemarken och folk som

talade deras eget språk. Kupéerna i tågen gick tvärs över vagnens bredd med utgång från varje kupé. I en sådan kupé sattes vi varje höst, med mat, dockor och tusen saker. Vi skulle till skolan i Hälsingborg.

Fototext; *Tyringe, Badanstalten, Breidablick m.m.*

Ibland fick vi ta en av hundarna med, en liten Cocker Spaniel som vi fått av mormor. Den hette Robin och härstammade från Kulla Gunnarstorp, där mormor gärna var sedd.

Vi hade en skolvåning på fem rum, en av de äldsta flickorna och en jungfru, Emelie, skötte hushållet. Mjölk fick vi ifrån Tyringe i en av

far konstruerad plåtkoffert liksom den mesta av den övriga maten. Men hela vår längtan stod till Tyringe och då vi på ferien kom hem var vi som lössläppta kalvar. På julen samlades vi alla och på julafton åt drängar, torpare, vaktpojke och mjölnare och jungfru vid bordet. Vi hade sittande bord och alla måste rimma till gröten. En av torparna, Salander läste då upp "Denna gröt är kokt i en gryta och inte i en bytta; och därför hurrar vi för alla glyttar". Julgran brukade vi köpa i granngården Spinkabygget, nuvarande Bommeryd. Ägaren var mycket mörk och kallades "svarte mannen". Så körde vi kring och delade ut julklappar till torparnas barn, till mor Gustafa och till mor Gunilla. Den senare var den vackraste lilla gumma man kunde se och med en rikt flödande poetisk ådra. Hon var med på en av de äldsta systrarnas bröllop och väckte allmän beundran med verser som hon själv skrivet och läste upp.

Uti skogen mot Mjölkalånga till, bodde i en liten stuga Pernilla. Hon var puckelryggig och klen men orkade ändå ha syskola för flickor från Tyringe och Tvärskog. Där gick jag och försökte lära brodera. En gång i veckan, mest hela dagen, kostade 25 öre i månaden. Men jag fick ge en hel krona för det tyckte mor att Pernilla förtjänade. En tokig gumma, Elna, kom hem och sålde vispar. Hon var mycket snäll, men förståndet var som ett litet barns. Och hon lekte så gärna med våra dockor. Hon kalla min mor för "hattamor" och hon var alltid välkommen då hon kom.

En annan ofta sedd gäst Nils Samuelsson från Hörja (född 1860, boendes i Rullabygget). Han köpte upp antikviteter som han sålde

till far. Han hade alltid så mycket att berätta om livet ute i skogsbygderna, som var roligt att höra på. En annan känd person var skraddaren. Han kände alla på många mils avstånd och då han kom hem med sydda kläder satt han alltid kvar länge och berättade. Han kände sådana som varit utsatta för både "maran och sett irrbloss" m.m. Jag fick ofta gå ut i barnkammaren då han kom i berättartagen och det var ju försmädligt. På en räkning till far skrev han en gång "Omvänt en rock". Han hade en mycket vacker och duktig fru och rara barn som jag lekte med.

Två gånger om året kom en gubbe och sålde lax. "Nu kommer laxagubben" var hans ständiga hälsning och det köptes flera stora laxar. Annars gjordes allt pålägg, även ost. Man hade alltid kopparkastruller och de måste förtennas då och då. Då körde man till smed Lundström i Finja med dem. Och porslin som gick sönder zinkades ihop av mor Nord i Tvärskog.

En karl som även besökte oss ibland, var den s.k. "skrikaren". Han led av någon sjukdom som framkallade en ström av oartikulerade ljud, blandade med svordomar. Vi tyckte ej om hans besök och fick han ej som han ville ritade han "magiska cirklar" på marken och skrek att man skulle bli förstenad om man gick däröver. Vi blev naturligtvis vettskrämda tills far körde iväg honom och räfsade bort trolleriet.

Då far startade Verktygsfabriken räckte vattenkraften ej till för dess drift. Han anlade då en damm intill den gamla dammen. På den platsen var björkskog och fullt med blåbär. Kvarnägaren nere i byn

ansåg att han fick för lite vatten sen den nya dammen byggts och stämde far. Detta mål tick genom alla instanser och höll på i många, många år. Gång på gång var det syn av höga herrarna i hovrätten i Kristianstad och häradsrätten i Hässleholm. Efter synen var det middag hemma i vilken även kände deltog. Efteråt kördes herrarna till stationen i Charabängen. Och blev de fördröjda fick tåget vänta. Det fanns ingen hets och brådska på den tiden. Till skillnad mot nutidens spartanska "fina middagar" kan jag berätta vad som serverades på en sådan juristmiddag; Först stort smörgåsbord med mycket småvarmt, buljong med "fattiga riddare", gädda med pepparrot, kallt kardinalkött med röd sås, äppeltårta med vaniljsås. Sprit serverades ej men mycket gott hemlagat öl.

I vardagslag hade vi alltid gröt till frukost, men det var bara far som fick socker på gröten. Var det rågmjölgröt kunde vi få sirap på. Av smörgåsar fick vi först två av grovt bröd, sedan på vitt bröd. Ville vi ha flera fick vi fortsätta med de grova. Efterhand som barnen växte upp mildrades detta och jag som var "skrapkakan" och kom flera år efter de andra, fick oftast vad jag ville. Annars var jag mycket besvärad av sju äldre syskons uppfostrar idéer som jag skulle vara försökskanin för. Men de voro alla mycket snälla och jag har många lärdomar från dem att vara tacksam för.

Många av våra hembiträden tänker jag på med varm tacksamhet. Hilda, som skötte mig sen jag föddes och på vars bröllop jag var brudnäbb. Jag var liten och blev sömnig så bruden klädde av mig och lade mig i brudsängen. Vad som sen hände minns jag ej. Hennes

son är nu en av Stockholms kända präster, och vi råkas ibland och talar om hans mor.

Och så Albertina Bernhardina Bengtsson, Hedda, Hulda, Emma och den lilla vackra fina Alma, Elina, Selma, ja, jag minns dem alla med glädje.

Då man ska skriva om sina barndomsminnen är det mycket svårt att sluta, ty det ena minnet väcker det andra till liv. Men det är roligt att leva i minnenas värld. Man är som ett solur, man räknar de ljusaste stunderna blott. Och det är inte tråkigt att bli gammal. Som en film ser man hela sitt liv och om man än tycker att livet bjudit en väl mycket sorg och bekymmer kan man dock av de ljusa minnena binda en strålände bukett. Och jag säger som E.G. Geijer ” Jag tackar Gud för de bästa föräldrar” och de vackraste barndomsminnen från Tyringe.

En av mina syskon skrev några verser om Tyringe och oss alla, som vi sjöng på en känd melodi. Och jag vill gärna sluta dessa minnen med första versen:

*”Allt från Tyringe, hän mot Finjasjön
Ligger möllan i en härlig dal
Där fabriken står, och där smeden slår
Och där ingenjör Buhre går
Detta sköna land det är Tyringe
Ja, min egen stolta fosterbygd”*

Stockholm skrivet i januari 1951, Berta Hamilton

Kapitel 5

Vem fanns redan på plats i Tyringe som entreprenör och affärsidkare då familjen Bergman flyttar helt till Tyringe år 1903? (A Bergman m familj skrivs som Tyringebor den 23 okt 1903)

Artikel daterad 1986 05 09 Norra Skånes tidning

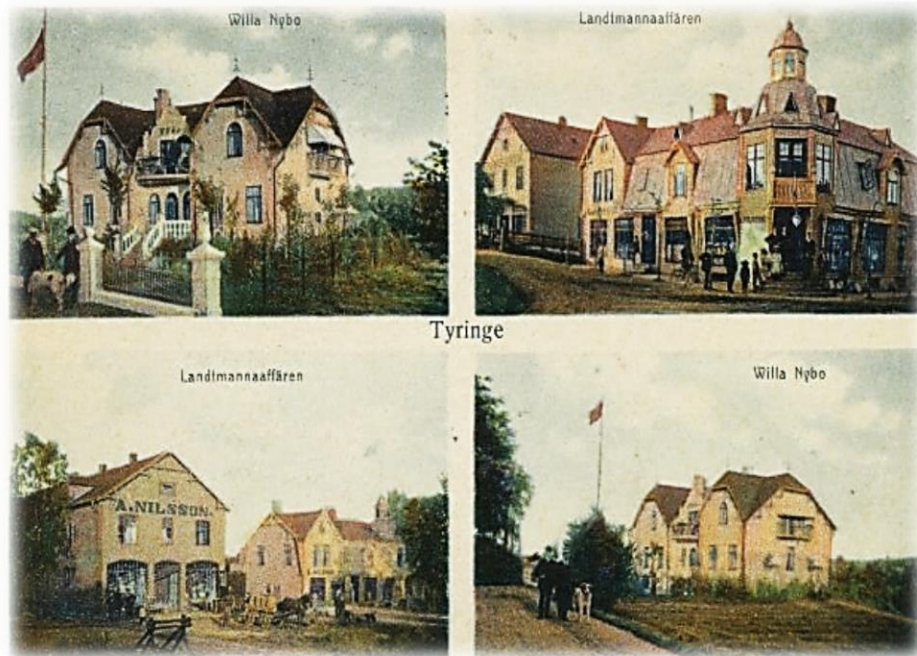
Bror Lindström känner till det mesta om A Nilsson

Att man idag fortfarande vet mycket om den tidiga affärsverksamheten i Tyringe är till stor del köpmannen Bror Lindströms förtjänst. 1945 flyttade han till samhället och tog över järnhandeln Eskilstunaboden vid Tyringe Torg. Efterhand blev han så innehavare av Lantmannaaffären och fick på detta sätt hand om allt gammalt material som fanns i denna affär.

Foto Detta tros vara Anders Nilsson i Lantmannaaffären

-Väldigt mycket slängdes förstås men en hel del försökte jag också spara, berättar Bror Lindström numera pensionär. Lindström har inte nöjt sig med att samla brev, kataloger, bokföringsböcker, foton, räkningar och mycket annat. Utan även sorterat in detta sekelskiftes material i pärmar, vilket gör samlingen blickbar och lättillgänglig. Även forskningen har fått sin del av materialet från A Nilssons första affärstid.

Tyringe

-Redan 1960 donerade jag en hel del räkenskapsböcker och annat till Lunds landsarkiv, förklarar Lindström. Och samlingen har varit föremål för viss forskning.

-Det är ju betydligt bättre att böckerna finns där i säkert förvar än att de skall riskera att komma bort!

Artikel NS daterad 1986 05 09

En följdartikel finns bredvid artikeln om Bror Lindström och den handlar om handlaren A Nilsson

En affärsidkare utan like som löste stöldmysterium

(Anders Nilsson syns på vykortet som finns till vänster, framför Villa Nybo där han var bosatt med sin hund och sin son.)

1882 är ett viktigt årtal i Tyringe samhälles historia. Då flyttade en 21 årig man från Vällufs socken utanför Helsingborg till det då lilla Göinge samhället. Mannens namn var Anders Nilsson men under alla sina 38 år i Tyringe kom han aldrig att kallas annat än det kortare: A Nilsson. Under sin aktiva tid i Tyringe skapade han ett affärs-imperium på platsen som samhället aldrig hade eller senare skulle få se maken till.

Visst hade det funnits affärer och handlare i Tyringe långt innan 1882 men deras verksamhet och framför allt deras personligheter förbleknade till i stort sett ingenting i jämförelse med A Nilsson.

Så snart A Nilsson kommit till Tyringe lät han uppföra ett hus mitt för stationen på Järnväggsgatan och där inrättades en liten handelsbutik 1884 startade han Lantmanaaffären och därmed var ruljansen ordentligt igång. Affären var en diversehandel med varor som kaffe, socker, mjöl, konstgödsel och alla andra på den tiden tänkbara varor.

A Nilsson blev också snabbt en profil i Tyringe och eftersom han blev traktens dominerande handlare så fick han ofta finna sig i att vara centralfiguren i många elaka historier och skvallersammanhang.

STÖLDEN

1891 förövades en rekordstor stöld på Tyringes kombinerade järnvägs- och poststation. Under en septemberrätt tog sig någon in i stationshusets kassaskåp och stal 13 000 kr i kontanter. Trots ett stort pådrag ifrån polismyndigheter och järnvägens egna detektiver förblev fallet länge olöst.

Eftersom Tyringe handlaren var närmaste granne med stationen började rykten florerat "att pengarna nog inte fanns så långt ifrån brottsplatsen". Dessa rykten kom också till A Nilssons öron och nu påtog sig handlaren detektivens roll. Visserligen tog det honom två år att lösa stöldmysteriet och förövaren av inbrottet fanns då redan i Amerika, men på detta sätt rentvådde Nilsson sig själv.

1901 var A Nilsson startklar med sitt nästa projekt då han tillsammans med några bönder i trakten bildade ett bränneriaktiebolag för tillverkning av brännvin. Några år senare stod han som ensam ägare till rörelsen som bland annat kom att framställa Akvavit med namnet Tyringe pärla. Efter starten av brännerirörelsen tillkom också Nya Lantmannaaffären. Huset på Järnvägsgatan där Varuboden nu är inrymd, var ursprungligen ett magasin, men byggdes om på ett spekulativt sätt med tinnar och torn.

Fakturatryck för A Nilssons affärsföretag

1905 brann A Nilssons ursprungliga affärsbyggnad vid stationen ned till grunden och därmed kom nya fantastiska rykten runt handlaren igång. Samma år som branden inträffade uppförde A Nilsson också Tyringes på den tiden flottaste hus; Villa Nybo.

Historierna runt handlaren är oändliga och en klassisk episod finns också beskriven i en halvdokumentär bok; Med plog och bibel. August Bergman, som bla var en av grundarna till samhällets storindustri SVA, kom minst sagt på kant med handlaren. När han besökte lantmannaaffären för att samla in bidrag till det nya

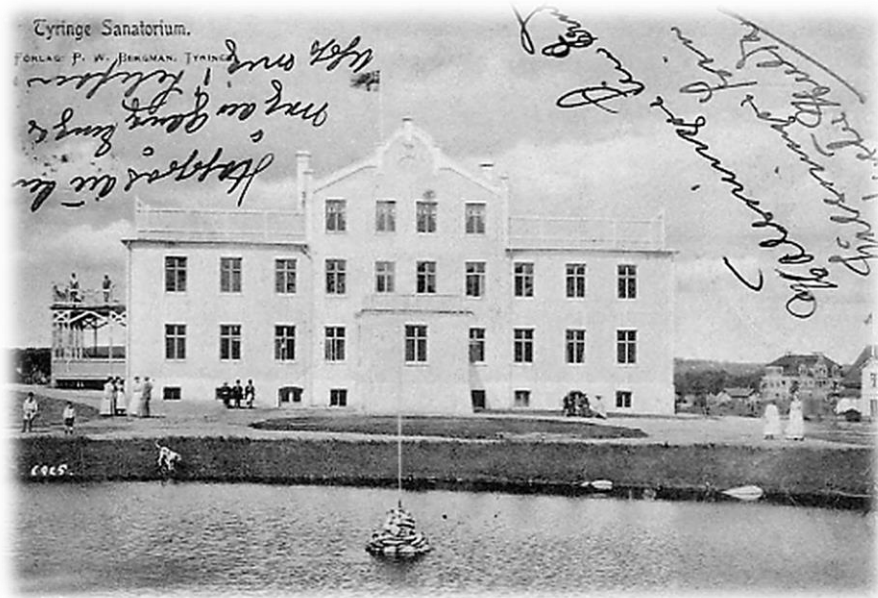
missionshuset, lyckades handlaren vända på hela historien och August Bergman kom från affären med nyinköpt kostym och smorlädersstövlar.

MOTGÅNGAR

A Nilssons intresse för kläder bestod och 1912 startade han en speciell ekiperingsaffär vilket inte var allt för vanligt på landsbygden vid denna tid. Under de sista åren av hans levnad började dock motgångarna komma och konkurrenterna gjorde det allt svårare för A Nilsson. Redan 1897 hade Tyringe Handelsförening öppnat en affär bl. a på initiativ av August Bergman och 1915 såg Tyringe kooperativa handelsförening dagens ljus.

1918 övertog firman Ivar Larsson och Axel Carlsson lantmannaaffären, och två år senare övergick också ekiperingsaffären i annan ägo. Den 12 februari 1920 gick denne märklige A Nilsson ur tiden endast 59 år gammal och närmast sörjd av hustrun Botilda samt sönerna Ivar och Gustaf.

Även om A Nilssons "handelsimperium" relativt snabbt föll samman fanns dock t ex lantmannaaffären kvar under många år. Affärsverksamheten pågick till 1969 och i ytterligare sex år användes byggnaderna som lagerlokal innan de revs 1975.

Vid början av 1900-talet påbörjas en storhetstid som leder till att beresta resenärer, (Även långt bort ifrån kommande resenärer ifrån olika länder i Europa samt ifrån Ryssland) letar sig till Sanatoriets skilda byggnader. De olika källorna och de hälsobringande kurerna skänker även till viss del att Tyninge härefter anses ha blivit en kurort. Här finns hälsosamma källor och en vacker Sanatoriepark. Här kan man få ångbad och här kan man få rekreation. I Sanatorieparken skapas det en damm och även ett litet springvatten uppförs.

Foto Jubileum, Dr Reimers m familj och personal

Kapitel 6

A Bergman och Johan Qvant tar initiativ till Sanatoriet

Vila-Bad-Sol-Luft-Diet. Dessa var de grundläggande teorierna som vistelsen vid badanstalten byggde på under det tidiga 1900-talet. Därmed kom den yttre miljön att bli minst lika viktig som den inre miljön vid anläggandet av Sanatoriet. Det anläggs parkmiljö nära Sanatoriet och området får en kiosk som Hanna Viberg driver fram till 1934.(därefter driver Fritz Jacobsson den till 1970). Dieten bestod till viss del av vegetariska rätter och med dessa skulle hälsan förbättras. Man sa sig kunna påverka såväl psykiska som fysiska sjukdomar på ett framgångsrikt sätt igenom behandlingar, massage, sjukgymnastik och motion. Luften ansågs också vara ozonrik och

hälsobringande och ett besök vid Radiumkällan erbjöds även Sanatoriets gäster där man kunde gå för att dricka av det hälsobringande vattnet. Denna företeelse kallade man att "Dricka brunn". På denna tid var det omtyckt att åka till en kuranstalt för "att vila upp sig". Det anlades promenadstråk och springvatten i närheten av Sanatoriet. Och August Bergman utvecklade snart sin verksamhet med Breidablick då han inte ansåg att Sanatoriets byggnad räckte till för efterfrågan av rum och vistelse. Då andra Världskriget härjar ser adeln det som fördelaktigt att ta till Tyringe under längre vistelsetid för rekreation och semester. I Sanatoriets närhet växer fler pensionat fram och Solhem byggs också av August Bergman bland annat. Badavdelningen på Sanatoriet var 1914 den modernaste i landet och det verkar som att man även till en början utnyttjade taket som en solbadplats för gästerna.

Foto; Vaktmästare o baderskor på Sanatoriet visar utrustning

Mannen som gav Tyringe ett kurortsnamn var 40-åriga Otto Reimers som anställdes vid vattenkuranstalten 1905. Dr Reimers var en väl ansedd läkare på orten. Han rekommenderade promenader samt olika kurer som fanns på kurortens olika vilohem.

TYRINGE VATTENKURANSTALT
kom inte att ha någon verksamhet

August Bergman,
1849-1921

- August Bergman hade 1896 startat Skandinaviska Verktøgsfabriken Aktiebolag. Detta krävde mer än sin man och ekonomiska uppoffringar
- Bergman avgick som VD för hotellet redan innan verksamheten startade

Doktor Otto Reimers,
1865-1951

AKTIEBOLAGET TYRINGE BADANSTALT OCH SANATORIUM

Chefsläkare från år 1905, ägare och verkställande direktör från 1907.
Från denna tid nämndes verksamheten lika ofta Sanatoriet som Kurhotellet

1865-1951
Doktor Otto Reimers

Sanatoriet som Kurhotellet
Från denna tid nämndes verksamheten lika ofta
direktör från 1907.
Chefsläkare från år 1905, ägare och verkställande

1865-1951
Doktor Otto Reimers

**TYRINGE
BADANSTALT
OCH
SANATORIUM**

"Teslabad" där växelström tilläts passera genom kroppsdelar i vatten. Metoderna med ström och ljus framfördes genom "Hälsövänner" som grundades redan 1885. Även ljusbad var vanliga, allt från "tunnor" med många glödlampor till hela ljusa rum.

"Makrobiotik" en livsstil som lägger stor vikt vid kostens betydelse för en god hälsa på alla plan, dvs det fysiska, mentala, känslomässiga och andliga.

HÄLSOVÄNNEN
TIDSKRIFT FÖR
ALLMÄN OCH ENSKILD HÄLSOVÅRD
ORGAN FÖR
MAKROBIOTIK
(Utgiven av H. Reimers och
A. Bergman)

Doktor Reimers hade ofta artiklar införda i Hälsövänner

Bolaget med August Bergman som initiativ-tagare, höll vid uppstart omgående på att kapsejsa ekonomiskt. Dr Reimers såg dock framtidsvyerna, ordnade kapital och köpte anstalten som kom att utvecklas till ett livskraftigt rekreationscentrum. År 1920 kostade ett Teslabad fyra kronor. Andra metoder som kuranstalten hade var bl a; Nauheimerbad, elektriska bad, fyrcellsbad, teslaströmmar och högsolsbad.

Ett tillägg

Läkare och präster ansågs högt stående och de var mycket respekterade i samhället. Att läsa för prästen och kunna olika stycken ur lilla katekesen och bibelverser var brukligt. Då man gick i skolan fick man sjunga psalmer och läsa Fader Vår bland annat vid morgonsamlingen. Man titulerade sig efter vilket yrke som man hade och om mannen hade en titel följde detta över till den som han var gift med. En Postmästares fru hette så Postmästarinna. Man titulerade en person med Ni. Du fick man säga efter att man frågat efter att få använda detta först, oftast efter en tids bekantskap.

Kapitel 7

1894 steg August Bergman av tågen i Tyringe

Och samhällets moderna utveckling påbörjades. Bergman som egentligen skulle vara sjukkonvalescent i Tyringe, drog istället igång verktygsfabriker, badanstalt, pensionatsverksamhet och mycket annat. Därmed kan han också anses vara det moderna Tyringes främste innovatör. När Bergman startade Skandinaviska Verktygsfabriken AB 1896 innebar det den första svenska fabriken i sitt slag i landet. Att det blev Tyringe som fick fabriken, berodde på att Bergman köpt Tyringe mölla och därmed fått vattenkraft till att driva fabriken med. Omsättningen uppgick under det första året till 13 000 kr och antalet anställda steg på bara ett par årtionden från 15 till 300 st. I och med detta så startar Bergman en drygt 100-årig epok för Tyringe som industrikommun. SVA finns kvar i Tyringe fram tills 2013 då verksamheten (Tyringe Hobs) flyttas till Södertälje. Och "Chuckan" allmänt uttryckt för Tyringeborna, flyttar året innan, år 2012. Detta företag flyttas så till Laholm och döps om till LSAB Produktion. Och 2011 blir Verktygs-Alliansen i Hässleholm AB ny ägare till Swepart i Tyringe. Av de företag som August Bergman startade finns snart så endast en minnesallé i fotos att se tillbaka på. Han berörde Tyringe och trots att han levde för snart 100 år sedan så påverkar han än idag så gott som alla Tyringebor på något sätt.

1890-talets början

På läkares inrådan vistades fabrikören i Helsingborg August Bergman (1847-1921, bördig från Ljungby) med familjen i Tyringe för att återvinna sin hälsa i den rena, höga skogsluften.

Järnvägen Helsingborg – Hässleholm hade öppnats 1875 vilket bidrog till att samhället som vid den tiden endast bestod av en handfull gårdar, några kvarnar och några småindustrier inom träbranschen blev något av ett centrum för den stora landsbygden.

Bergman ville att fler skulle kunna uppleva Tyringebygdens hälsomöjligheter samtidigt som han ju var affärsman och initiativrik.

Utan hans driftighet hade troligtvis inte Tyringe blivit en vattenkuranstaltsort. Och även om han inte fortsatte bedriva Sanatoriets anstalt då Otto Reimers tog över så var han trots detta en innovatör som satte något i rullning då han tänkte ut en vision för Tyringe som samhälle.

Det är inte endast verktygsindustrin och badanstalterna som byggs. Påverkan i samhället är stor och med turismen kommer även en blomstring att bli för affärer och annan verksamhet i kommunen. En skola byggs och post och telegrafstation flyttar till järnvägsstationen. Träindustrin blomstrar då Tyringe byggs ut och det byggs fabriker och pensionat, villor, banklokaler uppförs och andra enheter.

Det är många olika behov i en kommun och Tyringe blir en ort där driftighet blir en trend då det gäller att skapa verksamheter. I Tyringes centrala delar kommer även en hel del idrottslig verksamhet att dra igång. Springvatten, promenadstråk, tennisbana, krocketbana och skridskobana. Kurortens behov av rekreativ möjlighet tycks inte vilja begränsas. och på vintern kan man även åka sparkstötting, kälke och skidor. Kiosker uppförs och föreningar och dans(bands)grupper håller i events.

Foto Bilparad på Järnvägsgatan i Tyringe vid tidigt 1900-tal

Samlingar, parader och att fika på konditori är inne. Att vandra i miljö med klar ren skogsluft uppskattas och Stenberget är ett utflyktsmål. Rekreation, vila, god kost, bad är något de som har råd med vill komma till Tyringe för att göra. En vistelsetid på Sanatoriet på en månad kostar mellan 150–250 kr. En Industriarbetare tjänar då cirka 100 kr/ månad. 1928 övergår Tyringe till att vara ett municipalsamhälle. 1947 godkänns stadsplanen för Tyringe. Och 1952 bildar Tyringe storkommun med Finja, Hörja, Mattered, Västra Torup och Röke. 1974 går Tyringe upp i Hässleholms kommun.

Kapitel 8 SVA fyller 75 år

Skandinaviska verktygsfabriken i Tyringe fyller 75 år. Gammal oansenlig mölla, grunden för största industrin.

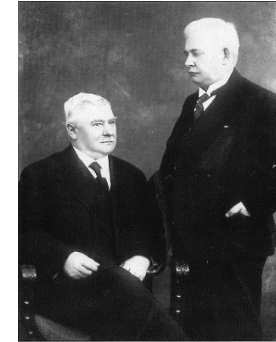
Bild ovan; SVA:s styrelse på studiebesök i Helsingborg under början av 1900-talet

Här följer ett utdrag ur en artikel ifrån Norra Skåne, ifrån den 23 okt 1971. När Skandinaviska Verktygsfabriken som är Tyringes största industri idag lördag firar 75 årsjubileum kan företaget se tillbaka på en lång och framgångsrik period. 1896 då företaget startade hade man tio anställda och en omsättning på 13 000 kr. Idag arbetar 225 personer vid SVA och omsättningen i år kommer med all sannolikhet att överstiga 14 miljoner kr. Till detta kommer en orderstock som tryggar sysselsättningen i framtiden.

Det var alltså 1896 som SVA med hjälp av August Bergman och Nils Andersson grundades. Då fanns i samhället Tyringe enbart ett femtiotal invånare. Och vad man idag kallar social service existerade inte. Den nya fabriken var i stort behov av elektrisk ström och det var med hjälp av en f.d. arbetsgivare som Nils Andersson lyckades starta SVA. Bergman hade nämligen en liten gård med en mölla som gav ett femtontal hästkrafter och den var den enda kraftkällan som SVA hade till en början.

Då företaget startade åkte Nils Andersson över till Amerika för att köpa de första maskinerna som SVA hade till en början. Nils Andersson hade arbetat i USA och han såg olika framtidsmöjligheter. Till en början var samtliga anställda på SVA icke yrkeskunnigt folk. Men säger direktör Andersson traditionen med träarbeten och annat hantverk i bygden, gjorde att det var ganska lätt att lära upp de anställda till yrkesfolk.

Porträtt Nils Andersson och Carl E Björk

Den första riktiga yrkesarbetaren som kom till SVA var Carl Eric Björk som började på fabriken 1909 som svarvare. Björk hade lärt sig yrket under några år i USA. 1909 var också storstrejkens år i Sverige. Men SVA drabbades nästan inte alls. Det stora språnget för fabriken kom under andra världskriget. 1914 omsatte företaget 100 000 kr. Men redan 1916 var omsättningen uppe i 650 000 kr. Detta mycket tack vare att man körde i skift. Den nuvarande verkställande direktören Harry E Andersson, son till Nils Andersson fortsätter berätta;

Ryska lok räddade. Efter krigsslutet kom så den stora depressionen och det hade kunnat innebära en kraftig nedgång för SVA om inte det nya Ryssland hade beställt 250 lok ifrån Sverige. Vi hade tur säger direktör Andersson genom Malcus AB i Halmstad fick vi stora beställningar till loken och det var förmodligen det som räddade oss undan en större driftsnedskärning. 1909 lämnade August Bergman posten som SVA:s VD och Nils Andersson efterträdde honom. Bergman tog med sig Chucktillverknigen och startade Bergmans chuckfabrik. 1921 köpte SVA den fabriken och drev den fram till 1946 då Skandinaviska Chuckfabriken AB bildades som ett självständigt företag.

Kapitel 9

Sveriges samhälle utvecklas

Foto Syster Anna på Borgen

Sjukdomar och hygien

Det fanns också sjukdomar att tampas med i början av 1900 talet och vid andra världskriget hade boskapen problem med mul och klövsjuka och för Sveriges befolkning spreds också polio och tbc vid denna tid. Polio var en sjukdom som man också kallade för barnförslamningen.

1942 så införs en skärmbildsbuss uppe i norra delen av Sverige i Ådalen med hjälp av medel insamlade av Tuberkulosföreningen i kampen emot tbc till förfogande. Det tog lång tid att bota tbc, ofta flera år vid denna period och Tbc-sjukhusen/sanatorierna lades på platser med ren luft. I kuren ingick flera timmars vistelse utomhus på balkonger vid varje dag.

Emot barnförslamningen, (polio) som kunde slå sig på andningsmuskulaturen kunde patienten få hjälp att andas av en respirator, även kallad järnlunga som var en svensk konstruktion, tillverkad av Stilles. Man provade också vattenterapi mot denna sjukdom. Under krigsåren bar Provinsialläkarna och distriktssköterskorna en tung börda och de avlastades i sitt arbete genom nya former för sjukhusvård. Man samlade akutmottagningar, polikliniker och specialister i stora enheter. Under kriget öppnades flera sjukhus, men allmän sjukförsäkring kom inte förrän tio år efter 2a världskriget. Med kristiden och bristen på tvål och varmvatten kom lössen tillbaka. Under mellankrigsåren hade hälsovårdande myndigheter fört en ihärdig kampanj för hygien och även lyckats tvinga ohyra, skabb och smuts på reträtt. Men ännu 1938 kunde författaren Lubbe Nordström förfära de bokläsande svenskarna som väl också hade den högsta hygieniska standarden med reportaget Lort-Sverige. Lubbe beskrev särskilt påträngande hur smuts, elände och fattigdom luktade. Förbrukningen av hygien- och rengöringsmedel var, om man jämför med senare tider, låg. De flesta av 30-talets svenskar hade vuxit upp utan rinnande vatten och hade inte haft möjlighet att lära sig att använda några mängder

av tvål. Som ett annat mått på förutsättningarna för hygien kan påpekas att vattentoaletter utgjorde en lyxartikel på landsbygden. I samhällen och städer tömdes hushållens sopor direkt i plåtlådor vilkas innehåll stälptes upp på flakbilar med skjutluckor eller i vagnar dragna av sömniga hästar.

I folkskolorna var det regelbunden kontroll av huvudlöss på barnen då det spreds lätt ifrån barn till barn. Upptäckta fall av huvudlöss utsattes för förnedrande behandling med sabadillättika. Kammar med smala springor mellan tänderna, s.k. lusräfsor fanns allmänt att köpa.

Sjukhus uppsökte man bara för svårare krämpor och man behandlade det mesta i hemmen med i bästa fall provinsialläkarens översikt, eller distriktsköterskans översikt. I vissa samhällen enligt vad som sades i bygder behandlades barn med handikapp av kloka gubbar och gummor bla genom att dra dem genom ovanligt växta trädglykor när månen befann sig i rätt läge.

Det viktigaste ansågs vara att hålla uppsikt efter tuberkulos. Lungtuberkulos var en förhärjande folksjukdom. Tbc hade gått kraftigt tillbaka under 30-talet, främst ibland barn. Och polio som även kallades för barnförlamningen kämpades det också ivrigt emot.

Men under krigsåren ökade sjukdomar på nytt. Man hade börjat använda skärmbildstagnung och skärmbussar infördes för att upptäcka tbc hos befolkningen.

Men till allas förvåning så var det trots det magra året 1942 som så att svenskarnas hälsa trots detta gick på rätt håll. Och Psykisk jämvikt i vårt land sågs vara trots tidens påfrestning av kriget. Som orsak till att svenskens hälsa förbättrats troddes så ligga på att födan var hälsosammare med mindre fet mat och mindre socker. Även rotfrukter åts mer. Och vegetarianer blev fler under kriget. Män fick också rådet att vandra 15 km och kvinnor 10 km för att förstärka sin hälsa.

Det fanns även situationer som uppstod då det var krigstid såsom att folk förgiftades av gengasdriven bils vedeldning. Om inte denna sköttes kunde det orsaka svåra förgiftningstillstånd som bar kroniska följder.

För att hjälpa vid krigstid samlade även personer in medicinalväxter om sommaren då viss avspärning ledde till medicinbrist.

Mot slutet av kriget kom den första antibiotikan igenom spärrarna från Amerika. Svenska sjukhus fick pröva penicillin. Det upplevdes som drömligt undermedel och räddade dödsdömda. Det tycktes peka mot en ljusare och friskare tillvaro. Ett land som tidvis hade haft svåra epidemiska perioder som då pesten slog emot folk eller då spanska sjukan grasserade och folk avled såg med optimism på denna nya kur som sågs som ett mirakulöst preparat.

Om sjukvårdens utveckling

På sjukvårssidan har mycket hänt. Penicillinet upptäcktes av en slump redan 1928 men kom inte i medicinskt bruk förrän i slutet av 1940-talet. Flemming fick Nobelpris för sin upptäckt 1945. Penicillinet blev ett fantastiskt hjälpmedel i sjukvården. Tidigare dog man ofta av infektioner som blindtarmsinflammation eller sårskador, vilka vi idag betraktar som bagatellartade. Tyvärr har överanvändning gjort att vissa bakteriestammar blivit resistenta och då står vi åter i en svår situation. Medicinska landvinningar gör att vi lever längre än förr och håller oss friskare. Hjärtssjukdomar, diabetes, cancer och många andra sjukdomar kan vi hålla i schack med hjälp av moderna mediciner och bota patienterna eller ge dem ännu många år av aktivt liv. Vi har fler läkare och mer tillgänglig sjukvård än vad vi hade i seklets början. Ändå fattas det vård eftersom vi kräver så mycket mer och vården kan ge oss så mycket mer. Arbetslöshetsförsäkringar, sjukkassa och många andra försäkringar har förbättrats. Men vi blir aldrig riktigt tillfreds utan vill alltid förbättra, utvidga och bygga på.

Lite om hur det var för de som hade sinnessjukdom, berättelse ifrån anstaltstiden vid Bommeryd i Tyringe; med en början ifrån tidigt 1900-tal.

Efter de sinnessjuka flyttade stjärnorna in på Bommeryd

Kristina Höjendal, Torsten Karlson Norra Skåne Publicerad 22/7 2017. Nya minnen skapas i huset, vars väggar hört och sett svåra människoöden. Den forna läkarvillan intill, där det även ska ha funnits en terapiverkstad, hyrs ut. Ur de spröjsade fönstren strömmar toner ut från två världsartisters händer: pianisten Michael Smiths och basisten Jonas Hellborgs. Den spetsiga frontespisen siktar mot himmelen.

TYRINGE; I skogens tysta grönska tornar ett imponerande, udda hus upp sig. Fjärran är anstaltstiden då traktens sinnessjuka behandlades med lobotomi och isbad, här, på Bommeryd. Michael Joseph Smith går in för att ordna kaffe och ber oss att slå oss ned ute på verandan.

Trots en överhängande risk för att bli vräkt för ett par år sedan bor han kvar i huset som han och dåvarande frun Wei Wei upptäckte av en slump när han, för att komma närmre barnen, lämnat USA och Sydeuropa och slagit sig till ro i Tyringe.

– Jag gick förbi och tyckte att det var en intressant byggnad. Men kommunen ville riva den. Huset var i förskräckligt skick. Taket var

dåligt, alla element hade gått sönder. Jag tog mig an det men det var ett helvetesjobb! Han skakar på huvudet åt minnet men ler. Intressanta spår ur historien visade sig snart.

– Jag hittade papper och journaler om gamla patienter borta i det röda huset, där doktorerna enligt vad jag hört ställde sina hästar och vagnar. Och här inne stod operationsborden kvar.

Michael Smith ägnar sig i dag åt att skriva filmmusik åt Hollywood från hemmet på Bommeryd – men han har något otippat en medicinsk examen från ett amerikanskt universitet i bagaget.

– Så när jag fann journalerna förstod jag allt om deras metoder. Det var märkligt att läsa om lobotomi och isbad, mer tortyr än behandling. År 1908 fanns det i Sverige 6 794 platser åt sinnessjuka. Behovet var större än tillgången, enligt Kungliga Medicinalstyrelsens statistik. Därför blev Bommeryds sjukhem ett välkommet tillskott när Ivar Nilsson lät bygga huset samma år, med syftet att starta just en privat anstalt för sinnessjuka och sinnesslöa.

– Ivar var medicinare och son till AA Nilsson, känd handlare som startade bränneriet och hade fin villa och affär nere vid Järnvägsgatan. Hela Tyringe växte med honom kring sekelskiftet, inflikt lokalhistorikern Torsten Karlson.

Så föddes Tyringehemmet på Bommeryd – även kallat Hälledal eller Himmelen på grund av sitt höga läge – och Ivar Nilsson tecknade snart avtal med Medicinalstyrelsen om att ta emot sjuka.

Vad patienterna kunde lida av får man en inblick i om man studerar den statistik som Kungliga medicinalstyrelsen gav ut 1927, över sinnessjukvården i riket år 1925.

Detta år delade man in landets intagna i ”sinnessjuka”, ”obildbara sinnesslöa” och ”bildbara sinnesslöa”.

Sjukdomsformerna varierade mellan att patienterna led av ”kronisk

förryckthet” – paranoia – till syfilis i det centrala nervsystemet, senildemens, schizofreni och manisk-depressiv sinnessjukdom. Orsakerna kunde vara många. Här anges allt ifrån influensa och psykiska sjukdomstillstånd hos syskonen till religionsgrubbel(!), olycklig kärlek och spritmissbruk.

Det finns fler uppgifter från den tiden. På andra sidan jordklotet, i den svenskamerikanska tidningen Vestkusten, omnämns överraskande Bommeryds sjukhem i ett marsnummer år 1929. Artikeln handlar om att Medicinalstyrelsen tillstyrker Kristianstads läns landstings ansökan om tillstånd för att ta ett 20-årigt amorteringslån på 915 400 kronor för sjukvårdsändamål. Av beloppet avses 55 000 för att köpa in det privata Bommeryds sjukhem och 6 700 till ”arbetssal därstädes”.

Nästan 90 år senare kliver vi in i det som då var matsal och mycket av rumsindelningen i huset är intakt. Här minner långa korridorer med flera rum på vardera sidan fortfarande om tiden som sinnessjukanstalt.

I källaren står fortfarande badkaret i stål kvar. Verksamheten fortgick i landstingets regi och på 1970-talet bodde cirka 30 så kallat sinnessvaga manliga patienter på Bommeryd. De delade rum – tre och tre.

Benni Nilsson var föreståndarinna från 1950-talets början. 1989 var det Marianne Andreasson.

År 1993 var tiden kommen för en epok att ta slut – då avvecklades sjukhemmet. Det var några år efter detta som Michael Smith fann sitt paradiset. Och här har han klamrat sig fast. Konstläraren Michael Smith försökte en tid att skapa ett kulturcenter på platsen med galleri och balettuppsvisningar, men ambitionerna kom på skam: Tyringe visade sig snart vara för litet.

(Fotot föreställer torvarbetare vid Angsholms mosse)

Krigsåren

Under krigsåren fick alla hjälpas åt. Man fick hjälpas åt vid skördarbetet, man fick också ta del av ransoneringskalendern. När ransoneringskort blev utdelade till befolkningen fick man reda på när man kunde köpa vissa saker och då man inte kunde pga. att vissa varor kunde ransonerats under en period. Nödperioden innebar också att en viss del av befolkningens hästar delades ut till militären. Många lantbrukare var stressade över att ligga vid fronten. För de visste att kvinnorna fick arbeta hårt för att ta hand

om djuren och gården. Det fanns även lite möjlighet att skaffa förnödenhet till djuren och vissa år under kriget var det olika delar av landet som drabbades av foderbrist. Det fanns de som skördade vass för att ge till sin boskap. Detta var i perioder en nödvändighet att tänka ut nya vägar för att få allt till att räcka till för barn, unga, gamla samt till deras djurbesättningar som drev jordbruket och som gav livsmedel och tillgångar.

Olika arbetsfördelningar

Det fanns olika arbetsfördelningar i samhället förr. Men förutom att bygderna byggdes upp och förändringarna kom i samhällena i Sverige, så kom det också in en tid av krig. Andra världskriget börjar 1939. Under denna tid kom också en annan utveckling att ske i Sverige och det var att förbättra även förhållandena för vissa personer som var utsatta.

Statarsystemen avskaffades 1944. På storgodsens var statarna nästan en livegen arbetskraft. Som ersättning för sina mödor erhöLL de en minimal kontantlön, förnödenheter som gården producerade och ofta en erbarmlig bostad. Saknade bostaden eget vatten fick statarhustrun förse sig ur vattenvagnen som körde runt. De flesta statarna flyttade till en ny gård en gång om året utan att kunna bryta sig ur själva systemet. En sorglig syn var varje höst då statarlassen kom, där kvinnor och barn satt överst på traven av skavda möbler.

(Privat Foto Skolklass i Tyringe, Mona Ljungdahl-Olssons)

Statarsystemet avskaffas

Statarsystemet avskaffades med en förtjänst som tillskrevs författaren Ivar Lo Johansson. Han skrev i sina romaner om statarna och deras miljö. Boken *God Natt Jord* skrev han 1933 och *Bara en mor* 1939. Han väckte opinion mot den föråldrade anställningsformen.

Här följer berättelser som hämtats ur tre tidningsartiklar om olika minnesbetraktelser och livsförhållande förr i tiden. Och därefter följer det utdrag med berättelser ifrån boken; *Nio Kvinnors Liv*. De kvinnor som har skrivit i boken har viss anknytning till Tyringe. Igenom deras berättelser får vi "se" Tyringe samhälle ur ett perspektiv där de på ett livserfaret sätt berättar om tiden förr utifrån egen upplevelse av uppväxt, vuxentid eller för nuvarande nutid.

Kapitel 10

Norra Skåne, en artikel om Fribergs åkeri ifrån år 1981

”Lik och begravningsgäster var de som transporterades mest”

Foto; Åkeriägare Friberg

Det var mycket tragik då spanska sjukan härjade i Tyringe 1918–19, säger Anton Håkansson på Ekebacksvägen i Tyringe. Anton Håkansson är född i Kyrkhult 1895 men kom till Tyringe 1915 där han under några år var åkaredräng hos åkare Friberg. Under drygt 42 år var han anställd som slipare på Verktygs-fabriken i Tyringe Numera lever han pensionärsnivå i sin villa och kan inte ha någon direkt sysselsättning på grund av kärlekram som gör sig gällande då och då. Under tiden då spanska sjukan härjade var det nästan enbart läkartransporter, liktransporter och begravningsgäster som var den stora sysselsättningen vid Fribergs Åkeri som hade sju egna hästar.

**TYRINGE
BADANSTÄLT
OCH
SANATORIUM**

STÄNDSMÄSSIGT SA DET FÖRSLOG!
Enkel resa kostade 1 krona per person.

Taxa
Å
Transport af resgods
Från eller till Järnvägsstationen

Större koffert 0.50
Handkoffert eller nattsäck 0.25
Paket, hattask eller överplagg 0.10

Tyringe i Augusti 1916.
M. A. Friberg

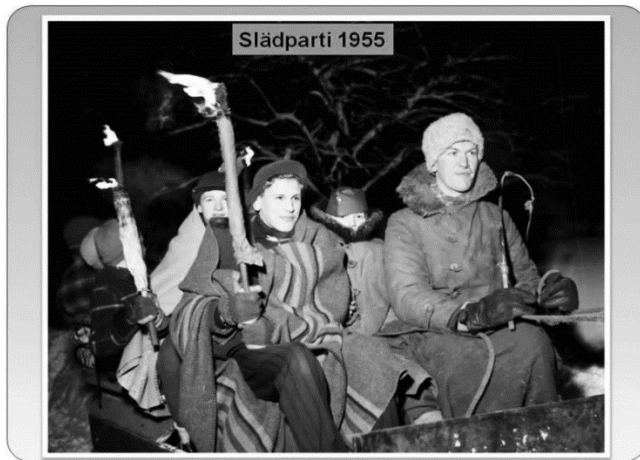
Anton Håkansson (1895-1983 var anställd som kusk hos Friberg och körde hotellgäster åren 1915-20. Foto från år 1919.

”I sin villa på Ekebacksvägen i Tyringe berättar 86-årige Anton Håkansson om sina upplevelser”

-Jag minns särskilt ett tragiskt fall där mannen dog på kvällen och frun dog på morgonen därpå. De hade ett nyfött barn som då blev föräldralöst.

-Vid begravningen döptes först barnet och sedan jordfästes de båda makarna, berättar Anton Håkansson. Vid gästgivar-skjutarna var det turer bla till Röke, Hörja och Bjärnum. Någon gång kunde det bli längre turer till

Klippan och andra orter. Under dessa turer hände det inga intermezzon utan allt flöt bra med turer och resenärer.

-Under vintrarna körde vi ofta slädparti med Kurhotellets gäster berättar Anton. Turerna gick oftast runt Finjasjön och färderna gjordes på dagtid.

Mikaeliveckan

Anton Håkansson var i sin ungdom anställd på några lantbruk och berättar om flyttningsdagen den 24 oktober. Denna dag var drängars och pigors flyttning när de skulle byta anställning. De hade då en vecka på sig att ta hand om flyttningen till nya husbonden. Drängar och pigor hade årslön och anställningen varade ifrån den 1 november till den 24 oktober. Alltså en veckas fritt på hela året. Denna vecka kallades för Mikaeliveckan. Mikaelidagen har sedan urminnes tid varit den 29 september. Efter grekisk sed stiftades Mikaeliveckan i Sverige i början av 1800-talet. Av praktiska skäl flyttades denna frivecka till den 24 oktober till 1 november och kallades i folkmun för Mikaeliveckan. Seden förr var att till den 29

september skulle skörden vara klar och bärgad och detta firades fest och dans.

Vinterråg på torget

Anton Håkansson minns att när han kom till Tyringe 1915 odlades det vinterråg där nu torget är beläget. Hela området kring torget började byggas 1917–18. Området mot Kurhotellet var också vid denna tid obebyggt. Anton Håkansson var arbetslös ett par år innan han började på Verktygsfabriken 1922. På denna arbetsplats stannade han i 42 och ett halvt år fram till 1965 då han firade sina 70 år. När han slutade fick han en guldlocka samt medalj för lång och trogen tjänst. Anton Håkansson har således sett Tyringe växa upp och har bra minne om de olika industrier som har funnits i Tyringe. Bland annat har det också funnits en industri för framställning av svagdricka vid Finjavägen.

Hästar vid Fribergs åkeri

Norra Skåne 5 nov 1990 Henning Wendel berättar;

Kapitel 11

”Farmor sålde ägg till doktorn på Sanatoriet”

Tyringe. -Jag var fem-sex år när jag fick gå ensam de fyra kilometrarna till farmor och farfar med varor, berättar tyringebon Henning Wendel 77 år. Ett foto från den tiden hänger nu på väggen hemma hos Henning. Hans farföräldrar bodde på ett torp i Angsholm som hörde till Blankebygge gård.

På fotot kan man se framför torpet vid 1920, Henning Wendel som tredje person f.h. hans syster Leila, syster Ruth och bror Gunnar, föräldrarna Oskar och Hilda Wendel och farföräldrarna Nils Petter och Lovisa Wendel. Förutom de syskon som syns på bilden har Henning ytterligare en syster i Hörja, Ebba Ljungbeck.

Hennings farmor och farfar hette Nils Petter och Lovisa Wendel. De bodde kvar i torpet tills Nils Petter var 90 år gammal.

–På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning. Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten. Vattnet måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

Foto: år taget 1920. Framför torpet står Henning Wendel (tredje personen från höger), hans syster Leila (Svenstom), namerna bosatta i Hörja), syster Ruth och bror Gunnar. Föräldrarna Oskar och Hilda Wendel och farföräldrarna Nils Petter och Lovisa Wendel. Förutom de syskon som syns på bilden har Henning ytterligare en syster i Hörja, Ebba Ljungbeck.

Henning Wendel berättar:

Farmor sålde ägg till doktorn på Sanatoriet (Kurhotellet)

TYRINGE. - Jag var fem-sex år när jag fick gå ensam de fyra kilometrarna till farmor och farfar med varor, berättar tyringebon Henning Wendel, 77 år.

Ett foto från den tiden hänger nu på väggen hemma hos Henning. Hans farföräldrar bodde på ett torp i Angsholm som hörde till Blankebygge gård.

Hennings farmor och farfar hette Nils Petter och Lovisa Wendel. De bodde kvar i torpet tills Nils Petter var 90 år gammal.

På den tiden fanns ingen socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Här fanns också hönserna naturligt. På dagarna gick de ute och matade sig.

Farmor sålde ägg till doktorn Reimers på Sanatoriet (Kurhotellet). Han ville veta om det ha hennes ägg för de var så fina. Som tack fick farmor och farfar gratis spånvård.

En del av huset var förskad och på vinden förvarades löst. Vid husväggen stod blåspårerna som sig lite smörstunda ut an de man ser idag.

—På den tiden fanns ingen socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Henning Wendel, 77, minns hur det var att gå till farmor och farfar i torpet i Angsholm. (Foto: Berit Onell)

mark. Nils Petter hade också en liten peassa från staten eftersom han varit soldat.

Nils Petter och Lovisa hade sex barn. Sex av dem reste till Amerika när de var unga och Sverige var ett u-land. De stakade hem stora läskor med presenter som Lovisa delade ut till alla bygdens barn. Det var godis och förskad frukt bland annat. En gång hade någon stakat pengar, men dem bebjöll rullen.

Torpet låg på öst grund och var nästan alltid under Blankebygge. Agner August Wolff var mycket snäll mot det gamla paret på torpet. De släppte till och med betala skulden.

Wolff var en av de största lantbrukarna i trakten. Men hans familj drabbades av en stor sorg och därefter gick det

ständig utför. Det var dåliga inderi slutet av 20-talet. Till slut fick August Wolff gå från gården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Han gick dit så gott som varje dag, lämnade varor och bar in ved och vatten.

Vattret måste hämtas i en bäck i närheten eftersom det inte fanns någon brunn. Någon väg fanns inte heller till torpet. Det fanns en stig till Tyringe, dit var det tre km. Till Blankebygge var det två km. Henning berättar hade ett litet ställe med adress Finja 2, strax norr om kyrkogården.

—På den tiden fanns inte socialhjälp, så vi fick gå dit ofta, berättar Henning.

Sålde ägg

Henning brukade få 25 öre av farfar. Det räckte till mycket på den tiden, tre och en halv liter mjölk eller sex wienerbröd till exempel. Ibland sov han över hos farmor och farfar.

- Det var lite svårt att sova för kon och grisen väsnades, säger Henning och skrattar. Djuren fanns under bostaden Eftersom man bara hade plankgolv hördes alla ljud tydligt. Här fanns också hönsen nattetid. På dagarna gick de ute och mådde bra.

- Farmor sålde ägg till doktor Reimers på Sanatoriet. (Kurhotellet) Han ville tvunget ha hennes ägg för de var så fina. Som tack fick farmor och farfar gratis sjukvård. En del av huset var förråd och på vinden förvarades höet. Vid husväggen stod bikuporna som såg lite annorlunda ut än de man ser idag.

Dåliga tider

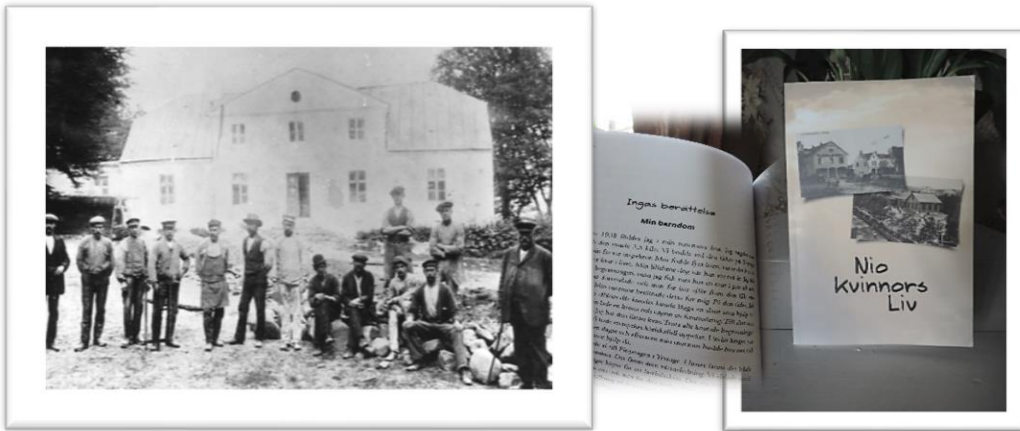
Så länge farföräldrarna orkade odlade de sina fyra tunnland mark. Nils Petter hade också en liten pension från staten eftersom han varit soldat. Nils Petter och Lovisa hade nio barn. Sex av dem reste till Amerika när de var unga och Sverige var ett u-land. De skickade hem stora lådor med presenter som Lovisa delade ut till alla

bygdens barn. Det var godis och torkad frukt bland annat. En gång hade någon skickat pengar, men dem behöll tullen.

Torpet låg på ofri grund och sorterade alltså under Blankebygget. Ägaren August Wolff var mycket snäll mot det gamla paret på torpet. De slapp till och med betala arrende. Wolff var en av de största lantbrukarna i trakten. Men hans familj drabbades av en stor sorg och därefter gick det ständigt utför Det var dåliga tider i slutet av 20-talet. Till slut fick August Wolff gå från gården.

Nu åkermark

Nils Petter och Lovisa flyttade från Angsholm 1923. Torpet revs på 40-talet och idag är där åkermark. Henning blev trogen Tyringe tillsammans med hustrun Ebba och dottern Gun-Britt. Henning jobbade på SVA i 41 år. Några av Hennings kusiner finns också i livet i Sverige. Det är August Wendels son, Erik Wendel i Västra Torup och Amelie Noréns döttrar Ruth Tornström, Hässleholm och Ella Malmberg, Vittsjö. De övriga kusinerna är bosatta i USA.

Foto; En Arbetsstyrka som restaurerar
Skyrups huvudbyggnad

Kapitel 12

Här följer fyra utdrag ifrån boken *Nio kvinnors liv*. Boken omfattar berättelser som med sin grund utgår ifrån 1930-talets Sverige. I första hand berör berättelserna vardagslivets utveckling i by och samhälle under århundradet som passerat. De kvinnor som har skrivit i boken "Nio kvinnors liv" kommer antingen ifrån Tyringe eller har flyttat till Tyringe vid senare tid i livet. Igenom deras berättelser blir Tyringe samhälle som i ett seende, då de refererar till arbetsliv, fritidsintressen, barnuppfostran samt affärsmiljöer mm.

Inga Bengtssons berättelse

Jag föddes 25 mars 1938 i min mormors hus. Jag vägdes med ett besman och den visade 3,5 kg. Vi bodde vid denna tid på Skyrups Herrgård där min far var inspektor. Min mor födde fyra barn. Varav det bara är min syster och jag kvar i livet.

Min lille bror dog då han var 2 år, jag fick inte vara med på begravningen utan jag fick vara hos en tant i grannhuset. Mina föräldrar var förtvivlade

och min far bar själv fram den lilla vita kistan till graven. Min mormor berättade detta för mig. På den tiden fick man lägga en lista i affären, där kunder kunde lägga en slant som hjälp till begravningar. Någon lade en krona och någon en femtioöring. Till slut blev det 23 kronor. Jag har den listan kvar. Trots allt kostade begravningar lite pengar även då. Vi hade en mycket kärleksfull uppväxt. Under kriget var min far inkallad i tusen dagar och eftersom min mormor bodde hos oss till och från var hon till stor hjälp då mormor. Så småningom flyttade vi till Finjabacken i Tyringe. I huset fanns det både badrum och toalett inomhus, det fanns även värmeledning. Vi eldade med ved och koks. Efter kriget köpte min far ett lastbilsåkeri med två lastbilar.

Skoltiden

1945 började jag skolan. Och min mor var med mig vid inskrivningen. Vi fick stå upp och säga våra namn, jag sade högt; Inga Karin Irene och jag kan läsa. Det var sant, jag läspade så jag fick sitta inne på rasterna och läsa upp ord med bokstaven s med händerna ihop. Min lärarinna hette Minna Frej, jag tyckte mycket om henne. Klass 1 och 2 gick vi i småskola, läkarstationen finns nu där. Sedan blev det storskolan. Jag gick 8 år i skolan. Då jag gick i sjunde klass åkte vi till Stockholm på skolresa, vad spännande!

Vi åkte tåg, bodde på Nybrogatan och Rune Bengtsson hette vår lärare. Han bodde med pojkarna och hans fästmö med oss flickor. Vi var en stor klass, 36 stycken. En kväll gick vi ett gäng tjejer ut till Gröna Lund och då var det några Stockholmskillar som slog följe med oss. De trodde vi var danskar för vi bredde på med bred skånska. Vi var tillsammans hela kvällen och vi hade jättekul. Vi var en vecka i storstaden. Vi var på Skansen, såg vaktombytet på slottet och åkte djurgårdsfärjan, vilken

upplevelse för oss lantisar! Resan hade vi själva finansierat genom att spela teater nere i Möllestugan. Det var en helkväll med sång och sketcher. Jag slutade skolan 1953, det var en lördag.

På måndagen efter började jag jobba. Jag fick jobb på en matservering och började klockan sju på morgonen. Dagen började med att jag fick gå ner i källaren och elda i pannan. Och medan det tog sig gick jag upp med två stora fruktkorgar med potatis som sedan skulle skalas. Sedan gick jag ner igen och lade på koks. Åter igen fick jag kolla så att det tog sig. När vi hade köttbullar på menyn rullade jag dessa så fortfarande är jag lite av en expert på att rulla köttbullar. Även på att rensa sill. Det var cirka femtio matgäster per dag. Jobbet var tungt men då var man ju ung och stark. När gästerna gått diskade jag i flera timmar. Jag hade två timmars rast på eftermiddagen. Då skulle jag gå ut och gå med en man som var blind och en hund som såg. Min lön var 180 kr i månaden och fri mat. Efter ett år slutade jag på matserveringen. Och började på tandborstfabriken. Vi var ett gäng tjejer som satt runt ett stort bord och packade tandborstar i kartonger. Dem skulle sorteras i olika färger. Vi hade riktigt roligt och skrattade och pratade, särskilt när dirren var på lunch.

1955 började jag på lantmannaaffären. Jag jobbade på kontoret och där skulle det städas och sopas och återigen eldas i en panna. Mitt jobb bestod också i att se till att pannan ej släcktes. Det var mycket som såldes i affären bland annat kol, koks, spannmål samt byggnadsmaterial. Även krämer och parfymer såldes i affären. På den tiden fungerade lantmannaaffären även som en liten bank där folk som inte kunde betala kontant fick skriva på en växel, som affären låg på tills växeln omsattes eller inlöstes av kunden.

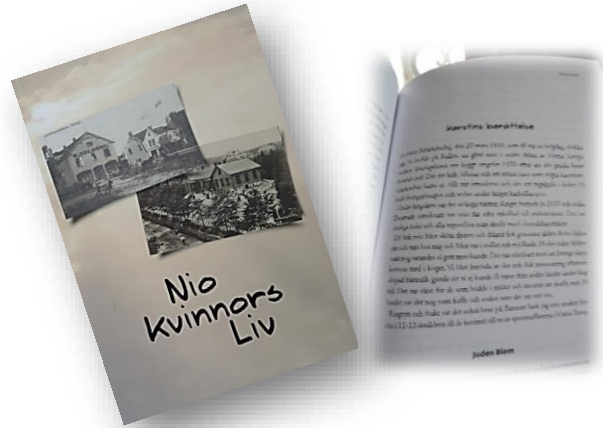

Foto; Jordbrukskassan

1958 började jag att jobba på Jordbrukskassan som sedan blev Föreningsbanken under tiden som jag jobbade där. Jag hade hand om skolsparandet. Fortfarande möter jag vuxna elever med barnvagn som känner igen mig och säger; Hej sparfröken. Då känner jag mig gammal. Arbetet på banken var mycket omväxlande och trevligt. Vi hade sparbössetömnings-dagar där vi delade ut olika presenter. Jag hade även ansvaret för huvudkassan med allt vad det innebar.

Här följer fler berättelser ifrån Nio kvinnors liv...

Kapitel 13 Kerstin Nilssons berättelse

På Marie bebådelsedag den 25 mars 1935 som då var en helgdag föddes jag. Vi bodde på Kullars, en gård ner på södra delen av Västra Torups socken. Boningshuset var byggt ungefär 1920, efter att det gamla huset hade brunnit ned. Där var kök, lillstuga och ett större rum samt några kammare. Garderober fanns ej. Allt var omodernt och det var tegelgolv i köket. Vi hade fotogenlampor och sedan under kriget karbidlampor. Under krigsåren var det stränga vintrar. Kriget började ju 1939. Och sedan Danmark invaderats var min far ofta inkallad till militärtjänst.

Det var oroliga tider och alla vapenföra män skulle med i beredskaps-tjänst. Då fick min mor sköta djuren och ibland fick grannens äldsta flicka hjälpa oss och vara hos mig då mor var i stallen och mjölkade. På den tiden hjälpte man nog varandra så gott man kunde. Det var ofattbart stort att Sverige slapp att komma med i kriget! Vi blev berörda av det och fick ransonering efter som slopad båttrafik gjorde att vi ej kunde få varor ifrån andra länder under lång tid. Det var värst för dem som bodde i städer och

tätorter att skaffa mat. På landet var det nog mest kaffe och socker som det var ont om.

Risgryn och frukt var det också brist på. Bananer hade jag inte smakat på förrän i elva-tolv års ålder, då de kommit till en av speceriaffärerna i Västra Torup. Detta är ett av mina tidigaste barndomsminnen; Juden Blom- Det var en dag på sommaren då jag var fem eller sex år gammal. Jag skulle gå iväg till grannfamiljen Gustafssons. Som bodde några hundra meter bort. Där på raksträckan mötte jag Juden Blom, en kringvandrande försäljare ifrån Malmö. Det var en kraftig man och han drog en stor kärra med klumpiga hjul och den var lastad med olika saker att sälja. Jägartröjor och andra underkläder, flanellskjortor, linnen, strumpor, tvål, sygrejor, säkerhetsnålar mm.

Vuxenlivet och arbetet

I mitten av 50-talet blev jag anställd som kontorist på Bergmans Chuck och Verktygsfabrik i Tyringe. På den tiden fanns det arbete både inom industri och kontor på hemorten. På Bergmans fick jag skriva offerter, orderkännande, brev och även dokument vid export, tulldeklaration, varuanmälan, faktura och packningsspecifikation. På fabriken tillverkades dels chuckar med tillbehör men även verktyg för skärande bearbetningar av metall.

Det var ett familjeföretag och Bertil, Åke, Stig och Tor Bergman arbetade där. Deras far Petrus Bergman kom ofta till kontoret och kontrollerade ibland fakturor. Han hade grundat företaget och hans far hade varit med och startat metallindustri i Tyringe. På verkstaden var Arne Persson ansvarig för verktygstillverkningen och Helge Johansson hade hand om chuckavdelningen.

Kontakterna med kunderna sköttes mest av Krista Adamsson. Bertil och Åke Bergman ledde företaget. Stig var på verkstaden och Bo på ritkontoret. Ibland kom även brodern Kaj dit och deltog i kameralt arbete. Det var en bra plats med många och trevliga människor som jobbade där. På den tiden var även lördagen arbetsdag. Då fick vi förmiddagskaffe i fikarummet och nybakade wienerbröd från Café Hörnan. På 1970-talet övertogs fabriken av SKF Tools och jag fick använda dator för inregistrering av kundorder och inleveransrapportering till huvudkontoret i Halmstad.

Förändringar i hushåll och samhälle

I slutet av 50-talet när vi köpte hus på Tvärskogsvägen var det mycket annorlunda om man jämför med hur det är nu. Kött och charkuterier köpte vi på KBS där Hans Grankvist var föreståndare. Mjölk, ost samt smör köptes i mejeriets affär. På middagsrasten när jag cyklade hem stannade jag där och köpte mjölk, jag tror det var i glasflaskor, hel eller halv liter. Specerier köpte jag hos Hjalmar Nilssons och det fanns ytterligare fler speceriaffärer. Några storköp hade ännu inte kommit. Det första var nog Besto ute i Stoby. Man började också med djupfrysning av mat vid den här tiden. I början hade man kollektiva fryshus där man hyrde en box och vi hade en sådan i några år och där lade vi ner kött och bär. För jul köpte vi ¼ gris på KBS, det var styckat men fick förpackas till frysning och vi malde ner en del till köttbullar.

Idag kan man undra varför man köpte så mycket på en gång. Men det berodde nog på en helt annan inställning till ekonomi på den tiden. Lönerna var jämförelsevis lägre men det var lätt att få jobb. Många ungdomar fick jobb direkt efter skolan på någon av de fabriker som då

fanns i Tyringe. Då var det ingen arbetslöshet som vi nu tyvärr har. Vi hade en mycket kärleksfull uppväxt.

Här följer nästa berättelse ur boken Nio kvinnors liv...

Kapitel 14 Lejla Svantessons berättelse

Jag föddes den 6 april 1937. Min mamma var svårt TBC-sjuk så jag togs till spädbarnshemmet i Skälderviken. Mamma Tekla fick åka sjukvagn, som fanns på tåget, till Arjeplogs sjukstuga, jag tror hon ville till hemkommunen eftersom hon var svårt sjuk. Pappa var med henne hela tiden, hon dog i mars 1938 endast tjugofyra år.

Efteråt kom pappa ner till Skåne och hämtade mig till Arjeplog, men efter ett halvår där blev han sjuk, vitaminbrist sa doktor Wallkvist. "Ta er söderut" rekommenderade han.

Vi kom senare att flytta till Västra Torup och jag fick börja skolan där. Fem kilometers gångväg genom skogen till skolan, med bara ett hus på vägen. Där bodde Tok-Lars som var lite annorlunda och han smög på mig när jag passerade huset. Jag älskade att bo ute i skogen, det gav mig viss trygghet

att ha både min fostermamma och pappa hemomkring. Skolan gick bra trots att jag en gång fick vara hemma tre dagar för vi hade ingen mat och jag inga varma kläder. När fröken förstod hur illa det var tog hon med mig och åkte till Carl Anderssons i Hässleholm. Hon köpte kläder åt mig från topp till tå och även pjäxor.

Sedan fick jag varje dag middag hos henne, i gengäld skulle jag bära in ved till hennes spis. Hon hette Anna Gullbrandsson och var en mycket omtyckt och snäll lärarinna. På torsdagarna hade vi syslöjd mellan tre och fem. Då var det mörkt att gå hem! I skolan fanns på den tiden ingen matsal utan vi hade matlåda med oss hemifrån. Min matlåda bestod av två smörgåsar med strösocker och en flaska kall chokladmjölk. Jag hade tur för eleverna, vars föräldrar var bönder, hade sovel på sina smörgåsar. De ville gärna byta med mig. Sockermackor fick de aldrig hemma. Vi satt i kapprummet bland fuktiga ytterkläder och intog våra matlådor. Jag fick en kompis, Elsa Walter, och hennes styvmamma lagade så god potatisgrynsgröt.

Jag blev konfirmerad i Tyringe kyrka, året var 1951. Det innebar att man var vuxen Därefter var det några veckors skolkök, som också var obligatoriskt. Där fick man lära sig grunderna i matlagning, bakning, hygien och klädvård. Vi lärde oss att räkna ut vad maten kunde kosta per portion och skriva ner recepten på den mat som vi lagade. Efter skolköket fick jag söka arbete och bostad och flytta hemifrån. Att få arbete på min tid var inga problem, inte heller bostad. Min första arbetsplats var Tyringegården, ett vilohem för pensionerade präster. Där arbetade jag i köket och serveringen.

I köket fanns två stora AGA spisar som man höll värme i dygnet runt. De eldades med koks och briketter och på kvällen la man in briketter och

dämpade värmen genom att stänga draget. På morgonen öppnade man draget igen för fullt och då kokade vi råg-och havregröt. Jag trivdes bra med jobbet men de gamla prästerna ställde krav. Bland annat var där en som varje kväll skulle serveras tre sviskon som legat i vatten. Han bodde på tredje våningen och jag måste springa upp med de tre sviskonen till honom. Månadslönen var femtio kronor i månaden plus fri bostad. Arbetstiden var ganska flexibel. Man fick inte bli fri på kvällen förrän allt var klart i köket, spisarna laddade och köksgolvet torkat.

Jag stannade i ett år och sedan fick jag jobb på tandborstfabriken. Fabriksarbete var inte min business så jag sökte annat arbete och Ekdalas matsalar blev min nästa arbetsplats. Det passade mig, det var jätteroligt. Det var också arbetsamt. Varje morgon hämtade jag en 50 liters mjölkkanne i huset på andra sidan gatan och bar den en trappa upp i huset. Det var tungt för en flicka som själv bara vägde 52 kg.

Sedan bytte jag till Violas matsalar ett tag innan jag tog mig ut i betfälten. Där kunde jag tjäna lite pengar. Från mitten av 50-talet upplevde jag väldigt mycket. En kille vid namn Lars lärde mig dansa på Café Lilleby i Hörja. Då började utelivet på allvar. Vi var ett gäng ifrån Hörlinge som ofta cyklade till Sjöstugan i Röke. Där fick killarna lösa dansbiljetter för att ta sin partner till dansgolvet. Danspalatset Stensäter fanns hemma i Tyringe. Dåtidens artister kom ofta dit och min favorit blev Tory Bernhards. Jag var där tre gånger när hon var där. Man hade karnevaler ett par gånger om året som gick till Stensäter som slutstation. Midsommarafton var vikt för Blåbärsdalen med olika aktiviteter samt avslutningen som var långdansen som leddes av SjöaSven. Det var spännande om man skulle få en liten vän att hålla i handen under promenaden hem och kanske få ge en liten puss som avslutning på kvällen.

När jag var 18 år åkte jag till Arjeplog till min morbror som hade stora planer på att bygga en turistanläggning. Han hade två arbetare som hjälpte honom och jag skötte hushållet till dessa karlar. Efter några månader åkte jag tillbaka till Tyringe och där träffade jag Nisse och blev gravid. Han hade uppvaktat mig då jag arbetade på Ekdala matsalar och efter många turer blev vi ett par. Jag födde en son och det konstaterades att han var döv. Det skulle visa sig att dottern min också föddes med samma handikapp. Läkarna rådde oss att flytta till Örebro eftersom där fanns en dövskola som barnen skulle kunna gå på. Jag tog körkort med bidrag ifrån Nisses arbetskamrater och körde min son till Lund där det fanns ett internat. Och varje måndagsmorgon körde jag honom dit och hämtade honom på fredagskvällen.

När dottern blev två år fick hon också börja där, men det fanns inte plats för båda, utan då blev sonen hemma, det blev växelvis skolgång. Som förälder fick vi lära oss mycket pga. att barnen inte kunde höra.

Och på så sätt var vi tvungna att lära oss språket på mekanisk väg. När Eje kom till friluftsbadet blev det simskola där. Peter gick hos Eje men Ann Susette var för liten. Hon gick bredvid bassängen och memorerade allt som Eje lärde ut. När hon en dag fick stiga ner i badet så kunde hon simma. Barnen tävlade, inte bara i simning. Peter blev Europamästare i bowling för döva.

Foto; Eskilstunabodens julskyltning 1958. Handlarna la ner stort arbete lördagen innan julskyltnings söndagen vid sina fönster. De

satte upp papper för fönstren då de skyltade först på eftermiddagen julskyltningsdagen togs pappren bort.

Foto Utsikt över centrum, taget ifrån bränneriskorsten, Järnvägsgatan bla med affärsstråk

Affärer i Tyringe, Lejla berättar

Många affärer fanns i Tyringe under 1900-talet, charkuterier, bröd, fisk, mjölkaffärer, dam och herrekipering, möbler, sport och cykel-affärer. Elaffär samt andra hantverkare, toffelmakare och skomakare. Underbara julskyltningar fanns på den tiden. I Kjellis sportaffär spelade Sjöasven dragspel och där fanns också ett elektriskt tåg. Man kunde köpa apelsiner, bananer och andra frukter som endast fanns till jul i december månad. Tre hotell, många kaféer som hade kvällsöppet till klockan tio. Biografen Metropol var nästan alltid fullsatt, helst på matinéerna.

Schackfesterna i Hörja med levande schackpjäser var ett uppskattat nöje. Det jag uppskattar väldigt mycket är vår vackra omgivning. Radiumkällan, Blåbärsdalen, Stenberget och cykelavstånd till Mjölkalånga där man kunde bada.

När motboken avskaffades 1955 köpte jag en flaska vin för att fira. Även högertrafikens införande 1967 fick jag uppleva. Jag köpte en Lloyd för 350 kr. Jag blev stoppad av polis på 21:an och han frågade vad denna bil kostat. När jag sa det kunde han inte hålla sig för skratt men han lät mig köra vidare. Det fanns ingen värme i bilen, jag körde barnen till Lund, de satt i baksätet under täcken och filter och i Orups backar var jag alltid rädd att den inte skulle orka ta sig upp.

När TV gjorde sitt intåg i slutet på 1950-talet samlades vi alla hos familjen Glans i deras tvårummare, de var själv 8 personer. Tyringe var på den tiden ett levande samhälle. Här fanns många företag, Chuckfabriken, SVA, Akuma, Bergmans chuck, Eskilssons, Medicema, Tandborstfabriken, Nilsson och Paulsson.

En del vilohem och andra institutioner som fanns var: Syster Annas, Vita Bandet, Ekliden, Borgen, Manhem, Enedalen, Inhalatoriet, Hotell Fridhem, Bommeryd, Röda Korsets barnhem, Tyingegården, Kurhotellet, Hotell Gillet och Tyringe Hotell. Gemensam tvättinrättning fanns i byn där man kunde boka in sig. Där fanns tvättmaskin, torktumlare och mangel.

Andra affärer/inrättningar som var viktiga var Larmes tygaffär och underkläder, sömmerska fanns också naturligtvis. Levi Bengtsson manufaktur, Ottosson och Roos speceriaffär. I Korvgrillen köpte jag alltid korv vid stängningstid, de hårt grillade som ingen annan ville ha. Anhöriga till de som jobbade på SVA hade tillgång till bastu en gång i veckan.

(Foto; 1a maj parad genom centrums gator)

På 50-talet blev det populärt att frysa in mat istället för att salta in. Då bildade man kooperativ och det byggdes gemensamt fryshus där medlemmarna fick var sitt fack. Telegrafstationen var en inrättning där man kopplade telefonsamtal och dit kunde man gå för att ringa och skicka telegram. I de mindre telefonstationerna där det endast fanns en telefonist kunde hon hålla reda på alla som ringde och vad de hade för ärende. Taxistation fanns i alla orter, stora som små. Hemarbete fanns, olika små arbeten som kvinnorna kunde sitta hemma och utföra och därmed tjäna en extra slant. Simhallen kom till innan sammanslagningen

med Hässleholms kommun. Ishallen hade kommit till tidigare, 1970, men nu hade vi fått en arena som fick namnet Tyrs Hov. Då lärde jag mig åka skridskor...

Under min tid har vi fått telefon, TV och data och andra tekniska saker, frysskåp och tvättmaskin bl.a. Men då slår det mig att min generation inte har uppfunnit något utan endast förbättrat det som den förra generationen uppfann.

Efter andra världskriget blev det vanligt att båda föräldrarna gick ut i arbetslivet för att ha råd att följa med i utvecklingen. Förskolor startade. Det blev andra som fick fostra barnen, tiden räckte inte till det som våra mammor innan gjort. De lagade all mat, syltade, saftade och gjorde inläggningar. Den nya tidens tekniska utveckling har min generation haft svårigheter att ta till sig. Allt har man inte kunnat ta del av, data är svårt för mig, men mina barn och barnbarn ställer upp. Kanske man kan lära sig något ändå.

Kapitel 15 Berith Pålsson

(Utdrag ifrån Nio kvinnors liv)

Om djuren och jordbruket berättar Berit så här;

Jag kom som en överraskning. Far hade fyllt 56 år och mor var 45. Dom hade fått fyra välartade barn med lite lagom jämna mellanrum, en pojke och tre flickor och sen kom jag. Jag föddes på BB i Lund 1938. Vi bodde på en gård på Söderslätt. Inte stor, men stor nog att föda en familj efter den tidens mått. Vi hade ett tiotal kor som mjölkades för hand två gånger om dagen så länge som mina systrar bodde hemma.

När de flyttat och min bror tog över köpte han en mjölkmaskin. Korna hade namn och stod i sina bås hela vintern. På sommaren bands de upp "törades" i långa rader på klöverfältet. Kalvar och kvigor fick gå på bete på strandängarna vid Öresund. Vi hade sugkor vars kulningar föddes upp och lämnades till slakt. Till jul och på våren slaktades en gris hemma på gården. Vi hade tre hästar som jag tyckte mycket om. Det var ardennerhästar med breda ryggar. Lugna trygga hästar.

Vi odlade vete, råg, havre och korn, sockerbetor att lämna på bruket och foderbetor att ge djuren. Grönsaker till husbehov och potatis även till att

sälja. Det var mycket självhushåll. Slakt av gris och höns. Brödbak och grönsaksodling. Ett hundratal höns hade ett rum i uthuset och en ganska stor inhägnad utomhus där de gick och pickade. På våren ville honorna lägga sig på ägg och ruva fram kycklingar.

Fotot beskriver ett äldre sätt att arbeta i jordbruket förr. Byggnaderna i bakgrunden är frv. Solhem och Ekeliden. Hästarna tillhör Gustaf Johan Eskilsson. Fotot är ifrån Tyringe, och samstämmer inte med var Berit växte upp.

Spannmålsodlingen var mycket arbetskrävande. All jordbearbetning skedde med hästdragna redskap. Det var långa krävande dagar att gå efter plog, harv och såmaskin. Jag minns hur trött far var efter en arbetsdag och hur mor tvättade och skötte om hans fötter.

Skörden krävde många dagsverken och var en angelägenhet som engagerade alla i byn. Säden högs med självbindare som drogs av tre hästar. Nekerna som kom ut skulle sättas upp i travar för att torka. Då mobiliserades såväl barn som "husarnas" fruar. Det var ett tungt jobb,

mycket gående fram och tillbaka i den höga sädesstubben. Jag kan ännu känna hur stubben stacks in under byxorna, långt upp åt benen. Det var slitsamt, men när vi var många var det också roligt med skämt och prat. När säden torkat skulle den köras in på logen i stora lass och lavas väl så att allt fick plats. Återigen ett slitsamt arbete. Stora lass på stora vagnar som lastades för hand med tjuga och lavades fint för hand av en person uppe i lasset. Det gällde att lägga rätt och noga. Lasset skulle vara högt och fick inte välta. Vagnen drogs av två hästar som måste vara pålitliga och stå stilla när man lastade och så körde man hem. Där skulle allt lastas av och lavas ordentligt i stora tröskelängan, också det för hand. Så småningom kom stora bullriga tröskan och halmpressen och ställdes upp i logen och ut på gården. Den drevs av en traktor eller elektrisk motor. Nekerna stoppades ner i tröskan högst upp. Ut kom säden i en ände och halmen i den andra. Säden bars i säckar upp på vinden där den lagrades. Tröskan ägdes gemensamt av byns jordbrukare och ambulerade mellan gårdarna.

Höskörden innebar mycket arbete och var viktig för djurens vintermat. Höet torkades på hässjor ute på fältet och kördes sen in i stora lass som doftade härligt och stacks mycket. Det lagrades på "gällen" dvs vindsvåningen över stallet. Jag, som var liten, fick trampa till höet längst upp i värmen under eternittaket. När en kämpat sig upp ur ett fång kom nästa. Detta fick mig att helt överge tanken på lantbruksarbete.

Betodlingen innebar mycket arbete. Betfröet, såddes i april i långa rader som sen skulle gallras. Först hackade man avstånd, sen skulle de gallras så att de kom att stå en och en. Mycket pillrande som tog lång tid men måste göras fort medan plantorna var små. Senare på våren hackade man bort ogräs. Betskörden på hösten var ett tungt jobb. Det skedde i oktober-november. Först skulle betorna grävas loss ur jorden. Sedan skulle blasten

hackas av. Bladen skulle ligga i en lång rad och betorna i en liten hög. Så samlades betorna ihop på en hästdragen vagn och kördes till sockerbruket. Bladen blev till mat åt korna blandat med betmassa, det som blir över när sockret utvunnits ur betorna. Vädret kunde vara bra ibland men det var ofta regnigt och kallt. Fälten blev blöta och svårframkomliga, både människor och djur slet ont.

Spannmålsvinden i Lantmannaaffären, Tyringe i början av 1900-talet.

”Säden märktes vanligtvis med ägarens initialer, en havresäck innehöll cirka 80 kg och en Rågsäck cirka 100 kg”.

En berättelse om hur det gick till att få tillverkat mjöl vid kvarn skrivet 1954. Folklivsarkivet i Lund. N Åsbo, Perstorp, med berättelse från flertal personer i sammanfattning om kvarnar och kvarndrift.

Kapitel 16 Mjölharens arbete

Kvarntyp Handkvarn

I denna ort har det inte förekommit väderkvarnar. I äldre tid fanns det vanligtvis på varje hemman en handkvarn. Denna användes enligt vad äldre personer omtalat i första hand till att mala malt. Kvarnstolen var inte större i omfång än att den kunde stå i en hörna i ett uthus. Den hade en höjd av ungefär en meter och något mindre i bredd. Den var ofta tillverkad av eke- eller bokträ. Stenarna vilka var av gråsten hade en diameter av cirka fem kvarter eller 75 cm. I den övre stenen ”löparen” fanns inhuggna räfflor på övre sidan. I en av dessa sattes en med järnspik försedd trästång, vars övre ända stacks genom ett hål i en bräda som var lagd över bjälkarna. Den eller de, som drog kvarnen fattade tag med händerna i stången och förde den runt, varvid stenen rörde sig. Löparen vilade på ”axet”, en järnbit. På mitten av sin undersida hade den en hållighet och i den en spetsig övre ända med en lodrätt stående genom ett hål i undre stenen ”liggaren” löpande järnspole. Nedre ändan stod på en i kvarnstolens ben instucken träbit, vilken kunde regleras i höjdläge med träkilar. På så sätt kunde löparen höjas och sänkas, allt eftersom man önskade grövre eller finare mald. Säden infördes i kvarnen genom ett ungefär fem tum brett hål i löparens mitt. Vanligen togs säden med handen ur skäppan och lades i hålet. En liten träskoffa användes ibland till detta. På somliga handkvarnar fanns en trattliknande ”bing” placerad över

hålet. I denna lades då säden. Den stång med vilken man drog löparen runt, ersattes ibland med en svängarm av järn. Att dra handkvarn var ett mycket styvt (arbetsamt) arbete.

Säden märktes vanligtvis med ägarens initialer, en havresäck innehöll cirka 80 kg och en Rågsäck cirka 100 kg. Till rågen hade man säckar med

tätare väv, vanligen linne, detta för att rågmjölet som var finare malet än havremjölet, inte skulle tränga genom säcken. Då skjutsen kom fram till kvarnen, tog mjölnaren hand om säckarna. Numera finns hissanordning, men förr bar mjölnaren själv upp säckarna på ryggen till kvarnbingen, vilken var på andra våningen. Säden hälldes i bingen, denna rymde ett par säckars innehåll, därefter måste mjölnaren springa ned för kvarntrappan för att sätta säcken och ta fast vid kvarnens mjöluttag. Den trädde här på ett par järnkrokar som var fastsatta i kvarnens sidor. Efterhand som varje säck blev full med mjöl flyttades den åt sidan och bands ihop med ett snöre och nästa säck fastsattes vid kvarnen. Mjölhare blev experter på att knyta säckar, och s.k. möllareknutor var allmänt kända. De med mjöl fyllda säckarna fick stå kvar på kvarngolvet, tills ägarens skjuts anlände. Då tog mjölnaren varje säck och kastade upp den i vagnen. Vanan att hantera tunga mjölsäckar medförde en med tiden allt större styrka i armarna, mjölnare var vanligen beryktade för sin armstyrka.

Varje bonde var givetvis angelägen att få mjöl av sin egen säd tillbaka, var och en ansåg ju sin vara som den bästa. I väntan på att malden skulle bli färdig, kunde tiden tillbringas i kvarnkammaren.

Som denna vanligen saknade eldstad, var den under kalla dagar ingen behaglig väntplats. Det var mest drängar då som körde "mölleskjuts" och som höll till i kvarnkammaren. När bönderna själva kom, blev de vanligen av kvarnägaren inbjudna i dennes bostad för att trakteras (få bli bjudna på) med kaffe och brännvin.

Utsikt mot Tyringe kyrka

Berith Pålsson fortsätter berätta om;

Konfirmation och Kyrkliga sammanhang

Berith berättar; Vi konfirmerade oss i Gessie kyrka lördagen den 19 juli 1952 och vi hade lite fest hemma. Vi gick till nattvarden i Hököpinge kyrka på söndagen den 20 juli. Flickorna hade sedesamma vita klänningar och pojkarna hade mörka kostymer. Jag kände mig ganska helig. Efter konfirmationen betraktades man som mer vuxen. Och då fick man bestämma mer själv över sin vardag, kläder, mat och sovtider. Fick ett glas vin eller likör om det serverades nån gång vid festliga tillfälle. När vi flyttat till Hököpinge fick jag eget rum där jag kunde rå mig själv, måla och tapetsera. Jag fick själv köpa mina kläder och bestämma hur jag skulle vara klädd. Jag köpte nagellack och läppstift, det tyckte inte mor så bra om. Det ställdes också större krav på att hjälpa till hemma då mor och far var borta i några dagar.

På hösten fick man börja i kyrkliga ungdomskretsen om man ville. Vi träffades i församlingshemmet och här var även lite äldre ungdomar upp i tjugofemårsåldern. När vi kom dit var där iskallt och vi fick börja med att sätta fyr i oljekaminen som värmdde i stora salen. Det brukade bli lagom varmt tills det var tid att gå hem. Prästen och ibland hans fru var med. Vi fikade och pratade om lite allt möjligt. Ibland övade vi in små teaterstycken som vi spelade upp vid någon fest. Prästen körde hem tidigt och sen var vi kvar på gårdsplanen och berättade fula historier. Här bildades många par. Äldre killar i 20-års åldern som fått låna fars bil var populära. Det är många par som träffats genom kyrkliga ungdomskretsens försorg. Några gånger gjorde vi utflykter med övernattnig t. ex till Österlen, Bornholm och Hästveda.

Kläder

Det har alltid varit roligt med kläder.
Det fanns knappast färdiga kläder att

köpa på förtitalet. Konfektionsindustrin hade ännu inte kommit igång. Antingen sydde man själv hemma eller så gick man till någon sömmerska. Möjligen köpte man kappor, vinterjackor och liknande plagg färdiga. Mina systrar tyckte det var roligt att sy små kläder till sin lillasyster.

I folkskolan hade jag ylleklänning eller kjol och hemstickad jumper på vintern och bomullsklänning på sommaren. För att skydda kläderna fick man ha ett bomullsförkläde på sig. På vintern förekom också skidbyxor, en ljusgrå kostym med pösiga byxor och kort jacka. I huset där vi bodde när jag var barn fanns inga garderober. Kläder som användes dagligen lades på en stol över natten. Andra kläder förvarades i "brandkammaren" ett speciellt utrymme med egen ingång. Här förvarades även alla värdesaker. Här hängde fars frack och mors snygga vinterkappa och våra finklänningar. Det fanns inte strumpbyxor förrän på slutet av sextitalet, man hade livstykke eller höfthållare med strumpeband att hålla uppe strumporna med. Det blev en glipa mellan underbyxan och strumpan så på vintern hade man skära flanelldröj underbyxor med ben. Nylonstrumpan var en stor nyhet. Tunna eleganta med svart söm baktill, ibland med en mönstrad häl. Sömmen skulle sitta spikrakt.

Kapitel 17 1960-70-talet

Camilla Nomby berättar;

Vi har alla olika minnen som berör uppväxttid samt vuxenliv. Här delar jag några barndomsminnen som jag fick uppleva på min väg. Jag hoppas att denna text vill väcka nostalgi samt även samtida minnen hos någon annan för den tid som texten beskriver. Jag önskar att denna bok vill väcka nostalgi och igenkännande för hur tiden har lösts av in i vartannat.

Texten berättas utifrån olika tidsperioder och först går vi tillbaks till då jag var fem år.

Jag föddes 1965 i maj månad i en syskonskara av tre barn. Jag växte upp i byn Örkelljunga som ligger i nordvästra Skåne. Under en period bodde jag därefter i Ängelholm fram tills att jag flyttade till Tyringe.

Då jag blev fem år började min mamma att arbeta som privat dagmamma. Och detta skildrar väl den tidsperiod som 1960–1970-talet stod för där de förutvarande hemmavarande kvinnorna gick ut i förvärvsarbete en efter en. Denna period av förändring var vad jag förnimmer det stegvis och förändringen löpte förmodligen över ganska många år... Då jag tog med mina kompisar hem vid min uppväxttid var det många mammor som var hemma om eftermiddagarna. Det verkar som att en del kvinnor endast arbetade deltid till en början då man gick ut i sitt arbetsliv.

Jag går på lekis samt på lågstadiet

Då jag skulle börja på lekis vid sex års ålder fann jag omvärlden som mycket stor. Min mamma berättade i flertal veckor innan jag började på lekis om att jag och min dagiskompis Niclas skulle börja på något som hette lekskola. Vi fick reda på att det var nästan som att börja gå i skolan och detta kändes stort. Min mamma berättade om att hon skulle följa oss varje dag dit och varje dag hem ifrån lekis. Så omställningen skulle inte bli så stor. Vi skulle endast vara på lekis tre timmar varje dag och där skulle några fröknar passa oss. Niclas var ett av två barn som min mamma hade som privat dagmamma. Och Niclas lillasyster som hette Anna tyckte det var jättetråkigt att vi inte skulle vara hemma på förmiddagarna samman med henne hos min mamma.

När man kom till en mataffär som senare blev en ICA butik skulle man gå upp för en trappa för att komma till lekiset som låg på andra våningen, ovanför matbutiken.

Då man gick upp för trappan till lekiset gick man förbi ett sadelmakeri. Och där jobbade min gudmor Margits man. Hans namn minns jag inte längre. Men jag kommer ihåg hur sadelmakeriet såg ut.

Det var ett väldigt litet och trångt utrymme som befann sig inuti ett uthus. Det lilla uthuset var nog endast femton kvm² stort och där inne ibland en massa sadlar, seldon, verktyg och burkar satt sadelmakar-mannen och arbetade vid något som liknade en snickarbänk.

Jag brukade gå in till honom kanske en gång i månaden och säga hej och då brukade jag titta på vad han gjorde. Mycket verkade vara reparation av olika selar och sadelgörddlar samt sadlar. Och insmörjning av sadlar och seldon verkade också vara ett stående inslag. Jag kommer ihåg hur konstig lukten var av både de saker som han reparerade på samt ifrån den smörja som var som ett vaselin som luktade starkt. Smörjan som luktade konstigt fanns i en stor burk.

Jag brukade stå och titta på då han jobbade och därefter så bad jag honom att han skulle hälsa hem till min gudmor som hette Margit. Vi hade inte så mycket att samtala om så att säg ” på riktigt”. Jag kände inte honom nästan något och han brukade inte komma hem till mina föräldrar eftersom de som par ansågs vara avlägsna släktingar. Vi brukade ses på släktkalas då vi hade lite större släktsamlingar eftersom min gudmor var min mormors syster. Och så kommer jag ihåg att de var med vid större födelsedagar samt vid min student i mitt föräldrahem.

På lekskolan som låg alldeles bredvid sadelmakeriet, (kanske det enda kvarvarande vid denna tid som var i byn?) var det ganska många fröknar och man försökte vara skötsam och lyssna på allt som de sa. Vi hade även ett pysselrum och detta tyckte jag mycket om att vara i. Där fick man lov att sitta och rita. Och ibland hade vi vattenfärger som vi målade med. Jag minns också hur stort det första luciatåget kändes för min del då jag skulle vara tärna, eftersom allas mammor (som kunde komma) var på plats då vi gick i luciatåget. Jag kommer än ihåg de duktiga pepparkaksgubbarna och de små tomtenisarna. Vi flickor var faktiskt ganska duktiga på att sjunga de tre sånger som vi tränat in. Det var väldigt spännande att gå luciatåg. Man kände sig liksom ”stor”.

Då man kom upp i lågstadiets första klass var det många saker som var helt nya att lära in. Man fick själv ta sig till skolan och jag hade en kort sträcka att gå. Man slog gärna följe med någon då man gick till skolan och så gjorde nog alla barn vid denna tid. Jag hade alltid en kompis som stod och väntade på mig vid morgnarna då det var skoldagar. Han hette Torgny och han var mycket förtjust i mig. Han sa att när vi blev stora skulle vi gifta oss och då skulle vi bilda familj. Han var en gentleman som följde mig punktligt vad jag tror det var i cirka två års tid.

Jag sa bara mm då han sa att vi skulle gifta oss. Självt var jag inte lika övertygad om att det var så det skulle bli. Efter några år blev Torgny förflyttad över till byns kristna skola som var ganska långt bort ifrån den skola som jag gick på. Det var cirka 8 km till Torgnys skola ifrån mitt föräldrahem. Hans föräldrar tyckte att detta steg att flytta på Torgny var självklart att det blev av. De tyckte att det passade in för Torgnys framtid. Längre fram fick jag reda på att han utbildat sig till Idrottslärare och arbetade på en kristen verksamhet inom detta. Han berättade då vi sågs för cirka femton år sedan på en fest att han hade börjat ta lektioner hos min pianolärarinna för att imponera på mig att han också kunde spela piano i lågstadiets andra klass.

Då man kom till skolan var det någon gång in emellan som en fluortant kom till klassrummet och hon lärde oss hur man skulle borsta tänderna igenom att hon visade fram en stor munprotes i plast som hade stora tänder. På denna tandprotes förde hon en jättestor tandborste fram och tillbaka på tänderna som hon visade allt eftersom hur man borstade tänderna både uppe och nere.

Efter genomgången av tandborstningen brukade hon komma fram med en bricka fylld med små muggar med lite munskölj i. Killarna skrattade alltid jättemycket då de hade sin munskölj i munnen med fluor. Och man skulle ha fluorvätskan inne i några minuter/två minuter cirka har jag för mig att det var, innan man spottade ut det i sin mugg på nytt.

Tandhygienen förbättrades under denna tid och barnen i Sverige började få bättre tänder vid skolorna. Det fanns också en årlig kontroll hos tandläkaren som införts av alla barn. De tror att denna fluortant till viss del hade med förbättrad tandvård att göra för alla skolbarn.

Fluortanten var något som var verksamt över hela landet och med denna information som hon gav samman med fluorsköljningen kom barnen att stärka sina tänder. Hon berättade också om sockrets inverkan på tänderna. Och det rekommenderades att man endast åt godis om lördagarna som barn.

Veckopengen användes till olika saker...

Då jag blev sju år så infördes veckopeng för min del i min familj. Jag fick då ett fåtal kronor och jag har för mig att jag hade fem kronor i veckan då jag var tio år. En gång då jag var åtta år så sparade jag i några veckor för att kunna köpa två ark med bokmärken i bokhandeln som var jättefina. Och jag tänkte på hur fint mitt bokmärksalbum skulle bli då jag kommit hem efter att jag inhandlat dessa i bokhandeln.

På vägen hem då jag köpt bokmärkena så gick jag inom till en av mina klasskamrater som var hemma och var sjuk. Hon hade vattenkoppor så hon fick inte komma till skolan. Och hon skulle vara hemma i några dagar för att inte smitta någon på skolan.

Jag knackade på och sa till hennes mamma att hon skulle visa mina bokmärken för Anna då dessa var nyinköpta. Mamman kom tillbaka till dörren efter en stund och så gav hon mig en massa gamla bokmärken. Flickan hade bytt ut gamla emot mina nya och snabbt så stängdes dörren och så stod jag där snopen och tittade på dörren.

Jag berättade inte för någon hur saken gått till. Jag kunde liksom inte säga till min mamma att allt blivit fel. Det var som att jag tänkte att jag liksom skulle inte se så snäll ut som hon trodde att jag var. Jag satte istället igång och sparade pengar för att köpa nya bokmärken och kunde gå iväg för att köpa nya efter några veckor. Jag visste att jag aldrig mer skulle visa några bokmärken precis då jag köpt dem. Nej, hem på kort stund och direkt var det som gällde så att ingen fick fatt på dessa.

Hur var kläder och tradition förr då man skulle gå bort?

Då jag var liten så var det viktigt att man klädde sig strikt då man skulle någonstans. Min mamma var noga med sitt hår och om vi skulle bort om söndagen så låg hon med hårspolar hela natten med små pinnar igenom spolarna och en huvudklädnad över dessa. Det tog hela natten för spolarna att torka och detta måste ha varit obekvämt att ligga på dessa spolarna, men så här gick det till och så gjorde många. För att lockarna skulle hålla lades också läggningssväska som ibland hade lite lilablå färg, detta gjordes för att håret skulle hålla lockarna bra och detta gav stadga. Och håret efter att man tagit bort spolarna skulle tuperas något och petas på med en kam som hade ett långt skaft. Det var populärt med ganska högt hår och fina lockar.

Min mamma var för det mesta klädd i klänning då vi skulle bort och över detta hade hon en kapp. Väskan var också viktig och denna stängdes med tröga knappar som sa klick, likaledes klickade det till med hennes portmonnä som man också kunde kalla för börs/ (vardagligt uttryck) om den var mindre, vilken man så hade pengar i.

Till helgerna var det många släktingar som bjöd en till födelsedagskalas hemmavid och ibland kunde det vara en högtid som skulle firas.

Min mamma försökte alltid lägga en sista hand vid sitt hår precis innan avfärd till kalaset och om det duggade eller regnade la hon en sjalett över håret för att skydda detta. Vid detta lag hade hon satt på lite vattenbaserad maskara. Maskaran såg ut som en svart vattenfärg som fanns i en liten ask med en liten borste som man kunde ta på den uppblötta färgen på sina fransar med. (det liknade som en vattenfärg som hon förde på ögonfransarna.)

Sedan tog hon på litet puder med en puderpuda på ansiktet och läppstift på läpparna precis innan vi skulle ta iväg. Hon brukade därefter ta ett papper och läppja på så att det bildades en cirkel på toalettpappersbiten som hon därefter kastade i en hink.

Som flicka då man skulle gå bort hade man något som hette kalasbyxor och blus samt kjol eller klänning. Kalasbyxor var tjocka strumpbyxor som var i olika färger. Hade man byxor (innan det blev populärt även för flickor att bära byxor vid mitten av 1970-talet) var de inte alls sköna för de var gjorda av något som liknade tweed och de kliade mycket. Då jag blev elva år (1976) var det populärt även för tjejer att ha byxor. Då var det poppis med gabardinbyxor eller manchesterbyxor eller jeans.

Min familj hade inte så mycket pengar över till kläder. Därför fanns det för det mesta inte något mode till de kläder som min mor köpte in. Man fick ha det som gick att införskaffa. Och ibland kände man sig lite utanför då det var andra saker som man hellre velat ha än de kläder som min mamma köpte. Man längtade efter att kunna köpa något som var "inne" som var modernt, men detta infann sig inte.

När det var bjudning var det ofta mycket mat, mycket folk och även mycket barn, (då ofta ens kusiner eller nästkusiner). Mormor som hade ett annorlunda kök, väldigt gammeldags hade en lucka som gick ner till ett källarförråd där det fanns läsk, potatis, alla möjliga burkar med inläggningar, saft och allt för övrigt som kunde förvaras i en sval/potatiskällare (eller jordkällare även kallat). Då mormor skulle hämta läsk till oss barn fanns det ett rum uppdukat med två små bord i; detta var mormors TV rum där hon ville att vi skulle sitta. Mormors finrum (där de vuxna satt) låg bredvid köket. Då vi skulle få läsk hade vi barn redan avtalat sedan innan vilket barn som läsk skulle delas med. Två barn delade alltid på läsk och det skiftade vilken tur det var som ett av de två barnen skulle välja. Man kunde välja röd eller gul läsk, champis eller sockerdricka eller citronläsk och ibland var det julmust eller påsk must också. Jag brukade ta antingen röd läsk eller champis vilket jag ansåg var det godaste. Då mormor skulle hämta våra läskflaskor brukade hon alltid säga; "Glyttar var är ni? Jag vill att ni sätter er vid bordet och väntar tills jag kommer med läsk. Mormor öppnade med en stor metallring som fanns under en matta till en lucka, en dörr som kunde öppnas med en fälllucka som gick rätt ner igenom golvet. Det var väldigt spännande att springa fram och kika ner då mormor var nere i källaren för det var strängt förbjudet att vara nära det hål som porten ner igenom golvet gjorde. Mormor hade

något som vi kallade för en hönsatrappa ner till källaren. Och då hon var där nere så hämtade hon upp olika saker som hon ville få upp till köket. Det kunde vara pumpaglakonserv och inkokta päron som hon själv gjort, inlagda gurkor och potatis samt våra läskflaskor som fanns i en läskback. Dessa klev hon upp med en efter en och golvet uppe i köket fylldes så med olika saker.

Vi satt alltid fint på våra stolar då hon väl hade kommit upp igen ifrån svalen och vi var snabba att springa tillbaka till våra platser då hon var på väg upp till oss igen. Oftast såg hon inte att vi sprang fram till luckan för att kika hur det såg ut där nere. Jag minns endast en massa hyllor med konserver och en låda med potatis. Det luktade även jordkällare om utrymmet och där fanns säkert förvarade äpple samt andra rotfrukter som hon hade i förvar.

Mormor hade en gård men köket var väldigt gammeldags. Jag minns även en gammal spis som inte var up to date. Spis och uppvärmning tog hela ena kortsidan av rummet. Jag minns att där fanns liten enkel kyl i köket. Vad jag tror var luckan i golvet också på sitt sätt mormors "kylskåp".

Då man delade upp läsk så fanns det en slags rättvishet. Mormors glas föreställde olika spelkort. Ena glaset kunde ha hjärterknekt och nästa spader dam. Jag tror det var knektar och damer och kungar med olika spelformationer på glaset...Då man fått sin rättvist fördelade läsk upphälld av sin läskkompis, glaset ställdes vid upphällandet så att man såg att det blev lika i glaset, så försökte man få läsk till att räcka länge. Det var stort att dricka läsk. På vardagarna fanns det endast mjölk och vid något tillfälle saft, för övrigt var det vatten som gällde.

Utflykter samt evenemang i samhället

Det var mer vanligt förr i tiden att man samlades stora sällskap vid högtider samt evenemang. Då det var något som hade med folkevents att göra så var det självklart för mängden att ta iväg. Det skiftade vilket utbud som var inne. Vid ett tillfälle då jag var liten så kom det ett kyl/frys-skåp på en lastbil med en val som skulle uppvisas nere vid torget i centrum. Jag tyckte att den luktade mest illa och det enda som var intressant var att den var mycket stor och att man visste att man förmodligen aldrig fler gånger skulle se en val på så nära håll. Jag var nog sex år så minnet är väldigt distanserat. Jag vill bara framvisa att tidens anda var ganska excentrisk.

Kapitel 18 1980-talet, Camilla forts

Utelivet samt då jag blev tonåring

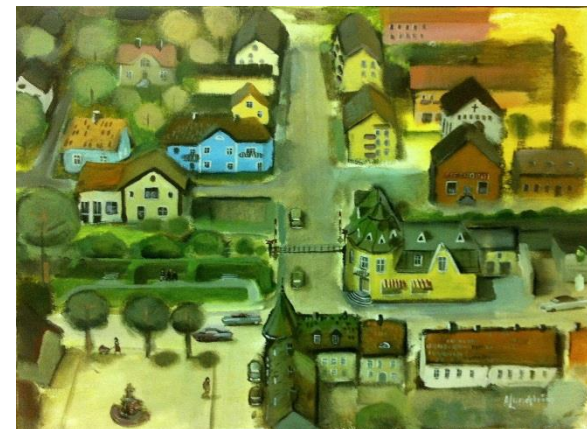
Då jag gick på högstadiet var det en tjej som hade varit på skidsemester under sportlovet. Hon kom tillbaka och var brun efter sin ferie, detta ansågs vara mycket konstigt att någon varit iväg om vintern på semester. Hon var exotisk och hon omtalades. Vid denna tid innebar sportlovet att man gjorde någon aktivitet hemmavid. Man var vid landisbanan eller vid skolans sjö om denna var frusen och åkte skridskor. Fanns det snö kunde man även få för sig att åka pulka ner för skolbacken ner till sjön fastän man var över tretton år. Vissa hade med sig varm choklad i en termos, andra ingenting. Man tog hand om varandra och umgicks även på fritiden med sina klasskamrater eller med kompisar ifrån parallellklasser. Det var även små lekar igång med att kasta snö på varandra. Detta

uppskattades mycket. Föräldrarna var inte så aktiva att hålla semester vid sportlovet samman med sina barn. Vi barn underhöll nästan alltid varandra.

Nöjen vid denna tid var att exempelvis ta ut några personer för att gå ut på restaurang eller pub och lyssna på musik. Det var även poppis att åka iväg till Ullevi exempelvis och gå på konsert. Dansband i ropet var bland flertal dessa; Thor Leifs, Lasse Stefanz, Flamingokvintetten, Vikingarna, Ingmar Nordströms och Curt Haagers. Det fanns även folknöjen som var populära som då man tittade på folkrace, då körde gamla rallybilar längs med vägarna i bygderna där folk stod längs med krökarna och hejade på de körande rallyförarna. Man fick följa med även om man var ett litet barn. Man tog oftast dit hela familjer.

Nu följer; "Några glimtar ifrån Tyringe vid samma tid"

Tyringe by av Alf Lundström

”Några glimtar ifrån Tyringe vid samma tid”

Nästa utdrag är ur en artikel hämtad ifrån dagstidningen Norra Skåne. Det är ifrån en notis om ett Café på 1980-talet i Tyringe. Denna artikel visar på den samhörighet och den trivsel som vissa personer gestaltade via ett café. Många gånger var caféerna en samhällelig mötesplats. Många av de äldre caféer som varit i bygden hade sina olika uppgifter. Vissa caféer kunde samla en viss kategori av folk såsom personer som spelade schack eller biljard. Vissa matsalar fylldes med ungdomar och vissa med äldre personer eller kvinnor som träffades samman med barn. Att ta en fika var en uppskattad företeelse som fyllde samhällsnytta. Att inte förglömma heller är alla de par som bildats på café eller matserveringar då de delat stunder vid fritid eller lunchrast...

Foto Interiör Caféet i Centralhotellet i Tyringe vid Järnvägsgatan

Marta Isendahl serverar vid caféet mittöver Centralhotellet

IWE-baren till vänster, 1a huset i bild. Thursson Cykelverkstad t.h.

Norra Skåne artikel som var införd: Ons 20 juli 1983

Kapitel 19 En artikel om IWE-baren.

Hemmet har en del stamgäster döpt IWE-baren till. När vissa personer kommer tillbaka ifrån sjön är det ofta hit de först beger sig, berättar Inga Lisa Holmberg om IWE baren. En bar eller restaurang i ett mindre samhälle förvandlas ofta till en kontaktpunkt, en social scen där människor på ett naturligt sätt kan träffas utan några ”skrankor”.

-Jag säljer bara folköl till maten. Starkdrycker tänker jag aldrig ansöka om att få servera då blir stämningen fel.

För närvarande har IWE- baren semesterstängt. När man åter öppnar står Inga Lisa som vanligt bakom disken. Inga Lisa Holmberg arbetade under många år som föreståndare för IWE baren. Detta var en träffpunkt även för ungdomarna i samhället. Tyvärr gick IWE baren ett otänkbart öde till mötes då caféet brann. Huset rivs då en förnyelse blir gjord i bygden, då det är vägomläggning.

Foto Inga Lisas första öppningsdag 1961 av IWE baren

15 dec 1989 Artikel, Norra Skåne

Kapitel 20

Turesson slutar efter 40 år som cykelhandlare i Tyringe

Det har varit mycket punkteringar att laga i Tyringe. Tack vare spånorna från metallindustrierna, säger Börje Turesson som snart drar sig tillbaka efter 40 år som cykelhandlare i Tyringe.

Börje Turesson har ägnat hela sitt yrkesverksamma liv åt cykelbranschen. Redan som 14-åring började han arbeta på Monark i Bjärnum. Det var 1941 och mitt under andra världskriget.

Då cyklade alla berättar han. Men man var tvungen att söka licens för att köpa däck. Bara de som hade minst 5 km att cykla till jobbet fick köpa.

Själv hade han en mil att cykla ifrån föräldrahemmet i Farstorp till jobbet i Bjärnum. Den 30 januari 1950 köpte han tillsammans med Åke Bengtsson huset i korsningen Finjavägen-Malmövägen i Tyringe. Börje öppnade cykelaffär och verkstad på bottenvåningen och Åke använde övervåningen till hantverk i rotting. På den tiden fanns det ytterligare två cykelaffärer i byn. Mer än en veckas semester i taget har det aldrig blivit under dessa 40 år. Börje är en välkänd figur i samhället. Nästan alla tyringebor har väl någon gång fått sin cykel lagad hos Börje eller sett honom provcykla utanför affären. Det har varit många punkteringar att laga i Tyringe.

Ingen av kollegerna han mött på cykelhandlarnas årliga träffar har lagat så många punkteringar, eller sålt så många cykelslangar. Punkteringarna är ett gissel för tyringeborna, säger Börje. De små vassa flisorna från metallindustrierna fastnar i däcken och leder så småningom till punktering. Metallspånorna finns överallt i samhället, inte enbart på fabriksarbetarnas egna cyklar. Men det var ännu mer förr då spånen fraktades i öppna lastbilar.

Roligt med luften

En gång var det en dam som stod och pumpade sin cykel utanför affären och då hon var klar kom hon in i butiken och frågade hur mycket luften kostade. Jag sa att det var gratis. Då sa hon att hon ville ha lite till och gick ut och pumpade mer luft i sina däck och smällde båda däcken! 1980-talet har varit mycket bra för cykeln säger Börje, särskilt nu då bensinen blir dyrare. Frisksport har också blivit allt populärare.

Han kommer att kunna ta hand om torpet nu vid Norregård efter att han har blivit ledig. Men då han går i pension kommer han att ställa sig i arbetsförmedlingens kö och ta något lättare jobb.

Kapitel 21 Vi passerar över till

2000-talet

Hur var mentaliteten vid denna tid i utelivet?

Camilla forts berätta

Då man kom upp i högstadiet började vissa personer att "hänga" som man säger idag. Man började att bilda ungdomsgäng som inte alltid hörde till den klass och årskurs som man gick i. Jag för min del lärde känna en del ungdomar som var något äldre för att ungdomar kom hem och hälsade på min storasyster. Även i dessa ungdomsgäng som höll ihop fanns det en kamratanda av att man skulle ta hand om varandra och se efter varandra.

Det som var roligt var alla de dansställen som man kom till och även de samlingspunkter som fanns utöver dessa ställen.

För att ta reda på vad som "hände" just för dagen så körde man hem till några personer och hörde vad de skulle göra senare på kvällen. De som hade mopeder, epatraktor samt bil samlades oftast nere i byns centrum. Och de som inte hade fordon kom gåendes eller cyklades dit. Ibland samlades man utanför en korvkiosk, ibland på ett torg i centrum och ibland en bit iväg för att äta en bit på traktens pizzeria. Om man skulle äta något så kunde man skramla ihop till att dela en pizza, några samman. Pengar hade man inte mycket i unga tonåren.

Efter att man samlats så var det ofta att man körde vidare hem till en kompis för att se på TV eller på video hos denna. En familj hade tidigt video och där samlades vi ofta. Familjen hade sex barn och utöver dessa sex barn kunde man räkna minst en kompis för varje barn. Vi satt på golv, stolar och i soffor utefter hur mycket plats som fanns. Mitt i all folksamling fanns det ett föräldrapar till de sex barnen. Och dessa konverserade med oss barn och ungdomar där vi delade med oss vad vi tänkte på.

Det blev ofta också att någon knackade på för att höra om vi skulle dra vidare till något dansställe då vi var hos denna familj. Och då kom även denna bils personer in ett tag. Sammanhållningen var stor. Och det var som att man hade extra syskon in emellan alla dessa stora gäng. Alla tog hand om alla.

På 1970–80 talet så var det "snällt" våld på tv:ns alla program. Det mest våldsamma man kunde se på var slagsmål med knytnävar på cowboyfilmer eller på vanliga kriminalprogram. Oftast var stuntricken enormt dåliga och man såg att slagen inte ens nuddade hakan och ljudet som skulle spegla en knockout var i dålig klang och verklighetsförankring fanns inte till scen och ljudsättning.

I samhället var mentaliteten liknande och låsa dörren gjorde ingen i det samhälle där jag växte upp. Man gick in till varandra om man behövde hjälp eller behövde låna något. Och grannar var oftast en tillgång som man kunde känna var till hands om det var något man behövde låna exempelvis.

Visst fanns det personer som var busiga under sin ungdomstid som hamnade på ungdomsanstalt och liknande. Men busstrecken var inte så grova och de var liksom lätta att ta i om det behövdes. Det fanns även poliser som stoppade ungdomar på sina cyklar och mopeder samt i deras bilar. Och ofta så då de blev stoppade så började samtalet med vem personens föräldrar var. Poliskonstapeln som han kallades kände de flesta familjerna på orten vid namn eller var de bodde. Och ofta så utfärdades endast en varning om något var fel samt att man kunde komma och visa upp sin cykel, moped eller bil då det rättats till.

Poliserna kollade också ofta mopeder då dessa för det mesta var trimmade till att gå fortare än 30 km/h. Och de ville även att cyklarnas lyktor skulle fungera. Det var inte så mycket pappersarbete förr för ortens poliser. Och ibland då man kom till polisstationen för något ärende såg man en eller två poliser som inte såg ut som att de hade särskilt bråttom eller särskilt mycket att göra. Ofta fanns det trevliga samtalet nära till hands ifrån polisens sida fram till den som kommit in på polisstationen. Och de hade en viktig samhällsfunktion att fylla. Helt enkelt fanns inte den stress som det finns idag.

Då man var ute på dansställen och någon muckade gräl med någon, var det endast tal om att dessa skulle göra upp utanför dansstället. Då kunde de samlas utanför för att slåss på gammeldags sätt med knytnävarna. Då fanns det personer som tittade på och som kunde

gå emellan så att ingen skadades. Det var inte tal om några vapen, eller knivar eller något för övrigt att tillgå. Nej, skulle man göra upp var det att prata ut och kanske slåss till någon "vunnit". Det kunde ibland sluta i att någon fick en fläskläpp eller näsblod. Inget värre än så var det brukliga. Dansställena och serveringarna som även spelade musik var många vid denna tid. Man hade många platser som man kunde köra till och innan man skulle ut och dansa brukade man stanna till hos någon för att dricka något och lyssna på musik och samtala en stund innan man tog vidare. Detta kallades förfest och ibland då man kom till förfesten visste man inte om man skulle vara endast hemmavid eller om man skulle åka till något dansställe.

Efter man hade varit ute och dansat brukade man köra inom någon korvkiosk på vägen hem och äta en korv med bröd eller mos eller en hamburgare. Man hade då tid att snacka samman en stund över hur kvällen hade varit på det dansställe som man varit ute på. Det fanns också personer som endast var utanför dansställena med sina bilar så man hann samtala med en mängd ungdomar i det omlopp som fanns vid parkeringsplatsen utanför dansrestaurangen.

Då jag ser tillbaks på denna ungdomstid ser jag tillbaks på sammanhållning och ett väl utvecklat socialt fungerande nätverk. Det var som att alla var kompis med alla. Och oftast var det många trevliga gäng som samlades i en klunga. Det fanns en uppdelning av folk; i om man hade moped, lätt mc, epatraktor eller bil. Det var som att allt räknades in i en viss ordning. De som hade bil var nog mest eftertraktade eftersom man kunde förflytta sig flertal personer till ett ställe. Man körde mycket och man gick och cyklade även mycket då man förflyttade sig till olika platser inför en förfest exempelvis.

Utelivet var på en ganska lugn nivå. Man hjälptes åt att förflytta sig då man skulle ut via olika fordon. Man var även omhändertagande på olika sätt. Om någon inte dök upp till avtalad tid då man bestämt att mötas upp var alla med och försökte leta upp personen. Denna omhändertagande anda var överallt. Man delade på dricka och även mat om någon hade ont om pengar vid något tillfälle. Man kunde även låna kläder inför att man skulle ut av någon vän. Man tog vara på enkla medel och hjälptes åt.

Vårt samhälle har förändrats.

Då jag blickar tillbaka ser jag en förändring ifrån tidsperioden som jag just har berättat om. Var tog de stora gängen vägen, och även var tog gemenskap och omhändertagandet vägen i samhället och det sociala samhälleliga samspelet?

Jag minns alla "tanter" då jag växte upp. Tanter för mig var ofta kvinnor som var klädda i hatt då jag växte upp som barn. De hade en hatt oftast samman med en väska som hade stora tröga knappar som skulle knäppas omlott på mitten av väskan. I väskan hade de en portmonnä där pengarna var nerlagda. Och de hade strumpor som knäpptes högt upp vid låret i stroppar som tillhörde den tidens korsett eller snörliv. Kvinnorna bar ofta klänningar, strumpbyxor och ganska rejäla skor om det var klack på dessa och ovanpå sina kläder bar de gärna en kappa. Man hade vinterkappa eller sommarkappa och ofta hade man en sjalett som passade till. Tanterna som jag hälsade på förr då jag var ett litet barn finns i stort sätt inte längre i samhället. Det är ju inte heller brukligt att vi bär hatt till vardags som män och kvinnor gjorde förr.

När man neg och hälsade på dessa tanter och män så tog man i hand och neg om man var flicka och bugade om man var pojke. Man brukade efter att man nigit för dem presentera sig med namn och ofta fick man därefter frågan om vilken klass man gick i. Man fick inte säga du till tanterna då jag var liten. De skulle tilltalas med Ni och inte med du. Om man skulle säga du så var det om personen först sagt att vi lägger ner titlar och att det går bra att säga du som gällde. Tanter var oftast strikta till att se på och man kände att man var tvungen att lyda dessa. En tant kunde egentligen vara ganska ung. Då jag var liten såg vad jag tror fyrtioåringar redan ut som femtiofem- sextio år (som en sextioåring klär sig och är idag). Alla dessa tanter och farbröder liksom försvann i samhällets modernisering.

Jag saknar samhället som det såg ut förr. Det var service då man kom in i olika affärer och på mackar som aldrig vill synas på nytt vad jag tror. Man kommer även ihåg de olika lukter och synintryck som kom emot en i de olika affärsmiljöerna som var väldigt genuina. Det var som att de olika inriktningarna var så att säg specialanpassade för sin avdelning. Om man gick till mejeriet så var de duktiga på att rekommendera olika ostsorter. Och om man gick till frukt och grönsaksaffären så var den som stod i kassan bra på säsongens olika frukter samt grönsaker. Man fick rekommendationer i de olika affärerna och det var som att de var "proffs" på just de saker som de sålde.

Jag saknar även den bensinmack som jag växte upp bredvid. Han som ägde macken var mycket serviceminded och han tog hand om sina kunder väl trots att det var en väldigt liten mack. Hans toalett var som en garderob och hela hans butik var nog endast tolv-femton kvm². Jag brukade gå in där och köpa en glass då och då.

Han hade en minikiosk med lite godisbitar och Läkerol och Tuloaskar, Tutti Frutti Och Svarta Katten askar samt Nickel som var hårda fyrkantiga karameller på rad i olika smaker. Vad jag tror finns de nyskapade sedan något år kanske alla askarna men tidigare var de inte på marknaden.

Det var kul att bo så nära en kiosk, det var endast 75 meter ifrån vår tomt som jag hade att gå till macken. Helt perfekt var detta alltså. För dem som växt upp i det nydanande samhället känns det säkert svårt att tänka sig in i vad jag talar om, då man vid varje avdelning på ett varuhus även där har någon att tillfråga.

Det är svårt att beskriva det gamla samhället där man expedierades på plats i gamla affärslokaler eller i annan inriktning för ett äldre sätt att handskas med produkter och hantverk. Exempelvis så om jag ville ha trädgårdsmöbler där jag växte upp så kunde man åka ut för att köpa trädgårdsmöbler vid ett träsnickeri. Familjeföretaget fanns i en gammal lada där man träffade den som hade sammansatt möblerna. Behövde man hjälp med en bil fanns det mängder med tillgängliga bilverkstäder som låg ofta på tomten till där personen som reparerade bodde.

Om man sökte efter en bildel så om inte den personen hade en del så hänvisade personen till en annan bilverkstad som också låg vid någons hus. Allt skedde i enkelhet. Bilarna kunde många mecka med. Det fanns hantverkare och kontakter runt hörnan. Alla tipsade om något och många hjälpande händer fanns. Man kände så många olika personer och i samhället hjälptes man åt. Många kugghjul i ett samhällssystem var sammanfogade. Och personlighet fanns över tjänsterna.

Hur beskriver man en personlig service ifrån någon som arbetat inom ett företag i 50 år (som vissa par kom att göra i exempelvis

lanthandel eller i klädaffärer). Man visste att vissa företag gått ifrån generation till generation (där om man gick in i dessa affärer nästan ingenting syntes förändrat.)

Hur översätter man detta till ett nyskapat varuhus? Hur översätter man lukter i en butik som sålde livsmedel för x antal år sedan? Hur översätter man den enkelhet som samhället var sammansatt med? Då man kör igenom samhällen idag ser man ganska många äldre f.d. affärslokaler stå tomma. Det är som att köra igenom byar där många hus inte längre har någon funktion. Gatorna syns tomma. Inga ska handla något för där finns inga affärer, postlokaler eller banklokaler att gå in i. Och den teknik som vi kom fram till leder oss till ett slags utanförskap där vi sitter i våra soffor och deltar i tysthet via mobiltelefoner i medier som finns ute på nätet till var och en för sig.

Jag kommer ihåg då jag och min sambo samt min dotter skulle sätta igång min dotters första mobiltelefon som hon skulle kunna ha med sig även i skolan. Året var 2001 och hon var det första barn vid sitt mellanstadium som hade med sig mobiltelefon under skoltid Vi flyttade då min yngsta dotter gick i sjätte klass till en ny kommun. Och under åtta veckor pendlade hon ifrån en kommun till en annan för att gå färdigt femte årsklass på sin skola. Och innan hon slutat sin termin så var det viktigt att hon kunde nå mig om hon behövde mig via telefon. Därför var hon tidig med att få en mobiltelefon i sin klass. Vi kände det som en trygghet att vi kunde nå henne per telefon då hon själv skulle ta sig till en annan kommun efter skolan.

Den nya tekniken verkade då som ett bra hjälpmedel vid denna tid år 2001. Dator med internet hade kommit till vad jag gissar; 30% av hemmen och de var oftast ganska dyra och det var ännu inte alla som hade dator hemma vid 2001. Många barn hade tillgång till

dator endast i skolan eller på biblioteket. Och hade man en dator så delade hela familjen på denna. Jag kommer ihåg att år 2001 så fick vi som var anställda inom kommunen ett "bra" erbjudande. Erbjudandet var att vi kunde köpa en dator via kommunen för 18 000 kr. Själv tycker jag att det var ett högt pris även vid denna tid. Det tog inte så lång tid efter detta erbjudande hade kommit innan datorn i vart fall gick ner till cirka 10 000 kr i inköp i datorbutikerna. Fortfarande vid denna tid så var det disketter som gällde att kunna spara filer på. Disketterna skramlade då man satte in dem i datorn och det väsnades då man packade upp och sökte information eller bilder på disketterna. De rymde inte alls mycket kapacitet och jag kommer ihåg att jag kunde ha lika många fotos cirka som en rulle jag tagit vid semestertid på en diskett som jag fått via fotoföretaget vid år 2000. Den nya tekniken sågs som spännande att lära sig något om. Men de första datorerna som man satt vid var långsamma om man jämför med den teknik som finns idag.

Med att datorerna kom förminskades även behovet av personal på vissa sätt. Mycket av omläggningarna betydde stordrift helst vid fabriker med robotteknik som kunde paketera och hjälpa till vid olika drifttekniker.

Då vi kommer fram till 2002 så har mobiltelefonen börjat komma in i våra hem och vårt samhälle har strukturerats om i vissa sammanhang. Nischerna och företagen har också ändats i sin framtoning. Datorn är på frammarsch och vi kommer även allt eftersom få mer datoriserade tjänster. Hela samhällets system läggs om till att gå igenom datorers minnen. Och böckers kunskap läggs in på disk. Så avslutas en 100 årig berättelse av ett land som kom att genomgå stora förändringar under ett visst antal år där vi gick ifrån utedass till uppvärmd toalett och badrum. Vi fick traktorer och

skörde-tröskor som bytte ut hästarnas och människornas arbetskapacitet. Bilen kom i bruk och ett skifte utgick ifrån att man tidigare gick, cyklade eller färdades med häst och vagn. Och elektriciteten kom efter andra världskriget och gav oss lysande glödlampor där vi tidigare hade klarat oss med fotogenlampor och karbidlampor bla. Den tidigare uppvärmningen av hus som bestod i att elda i kakelugnar och järnspisar byttes ut emot att man fick ved/olja/ el uppvärmda pannor och element till att använda.

Vid 2002 har varje svenskt hem inomhus badrum samt tillgång till god värme och vatten som man kan duscha i varje dag i. Man kan även tända lampor i alla rum. Och svensken börjar få tillgång till en telefon som man kan ha med sig då man går hemifrån. Dator har kanske även i vart fall vart tredje hem vid denna tid och barnen blir ofta skjutsade till sina aktiviteter då de flesta har bil.

År 2002 är skilsmässor ganska vanligt i Sverige, barnen börjar med systemet att bo varannan vecka växelvis hos sina respektive föräldrar vid skilsmässa. Många barn börjar få vad de själva kallar det; "plast" syskon. (extra syskon då två familjer bor samman ifrån styvföräldrarnas tidigare förhållande).

Vi börjar "globalisera oss". Fler rätter dyker upp även på skolmatsedeln med influenser ifrån andra länder. Vi låter oss påverkas med erfarenheter som kommer ifrån andra länder. Vi reser bort och tar seder och bruk ifrån resorna med oss hem... Att resa utomlands är något som mer och mer är något som passar in för familjen emot tidigare då man tyckte att husvagnssemester var endast det som "gällde". Det börjar bli viktigt att barnen tycker mer in i familjens enhet. Barnen får influera mer via sitt tankesätt och tycka in i vardagslivet. Vi genomgår en förändring liksom samhället även för övrigt förändras och gör.

Kapitel 22 Historia - Vilket år var det?

För dig som vill läsa lite mer om Tyringe och lära något om kommunens historik följer det en lista med Vilket år var det?

(Listan nedanför uppdateras ständigt med nya uppgifter, rättelser, o.s.v.)

13–14,000 år sedan

Den äldsta daterade fyndet av mänsklig aktivitet i Sverige är en lämning av ett jägarfolk som under en tid bodde på Finjasjöns strand vid Mölleröd.

1100-talet Kyrkan V Torup 1100 talet (tornet från 1860)

1200-talet Kyrkan Mätteröd 1200-talet

1200-talet Kyrkan Finja från 1200-talet med vackra kalkmålningar (1664)

1318 Slaget vid Mjölkalånga, Göinges blodigaste slag

1569 Lilla Tockarp nämns som ett arrende under kyrkan.

1580 Omkring 1580 byggdes Mölleröds Kungsgård

1600-talet Tyringemölla, kvarnen byggdes vid Gravarrödsbäcken i Tyringe

1602 Avlider de flesta invånarna i Finja socken, dit Tyringe hör.

1664 Nuvarande Finja kyrka är byggd

1671 Tyringe Gästgivargård får sitt privilegiebrev.

1678 Danska trupper bränner Mölleröds slott på återtåg från Kristianstad i början av augusti.

1736–38 Boskapspesten härjar

1818 Börjar man genomföra skiften av mark. 1827 kom lagen om laga skifte.

1845 Öppnar Oskar Wahlqvist sin butik intill gästgivargården.

1850-talet Tyringe består nu av 7 gårdar och 9 gathus.

1870 Öppnar Nilla Eskilsson en affär där idag Matöppet ligger

1871 Röke Sockens Sparbank grundas

1872 Finja Sockens Sparbank (Tyringe Sparbank)

1875 17 mars - anlände invigningståget till Tyringe station.

Järnvägen mellan Helsingborg och Hässleholm öppnas. Post och telegraf fanns med också i huset.

1882 A Nilsson startar sin affärsverksamhet mitt emot

järnvägsstationen.

1894 August Bergman köper gården Tyringemölla.

1896 Skandinaviska Verktygsfabriken AB - landets första verktygsfabrik

August Bergman, Fredrik Rönner, Bengt Magnus Andersson

1899 Tyringe Stärkelsefabrik grundas av en grupp bönder

1901 AB Tyringe Torv-fabrik startar.

1901 Borgen

1902 Skolan byggs, Tyringe Skyttegille bildades 1902

1904 Tyringe Vattenkuranstalt startar sin verksamhet.

1905 Tyringe Badanstalt och Sanatorium - Kurhotellet

1905 Tyringe Brandkår (Tyringe Brandkår 100-årsjubileumhäftet 2005)

1906 Rökes nya kyrka invigs

1906 Tyringe Friförsamling bildas (idag Korskyrkan)

1909 August Bergman startar Chuckfabriken

1909 Tyringe helpension för flickor (Möllegården)

1909 Betania

1911 Tyringe vattenverk startar. En ledning dras från Norregård ner till samhället.

1912 Nytt stationshus i Tyringe

1912 Elektriciteten kommer till byn

1912 AB Tyringe Stansknivfabrik (uppköpt av SVA 50 talet)

1913 TYRINGE 595 - Järnvägsstationen byggd 1913 av HHJ (JiS).

1914 Tyringe folkskola färdigbyggt (Malmövägen)

1914 Folkets Park, Stensäter (1914 - 1958)

1918 Metropolteater (biografen) invigs, Missionssalen 1933

1919 Svenska leksaksfabriken startar sin tillverkning i Tyringe

1921 Konsthantverk

1921 Mätteröds hembygdsförening räknar 1921 som "födelseår", Axel Andersson

1922 Tyringe Möbelfabrik (upphörde på 70 talet)

1922 Tyringe IF

1922 Tyringe Tennisklubb

1923 Saronkyrkan

1923 Hantverks- och Industriföreningen (90-talet gick upp i Företagarna)

1924 Tyringekonferensen startar (Håller på i 70 år)

1924 Tyringe kyrkokör startar

1925 Tyringe Kyrka invigs i augusti.

1925 Elim församling bildas (Pingst - Filadelfia)
 1928 Tyringe municipalsamhälle.
 1929 Hofflanders Parti & Exportaffär (lades ner på 50 talet).
 1929 "Snövit och de sju dvärgarna" samt "Älvornas dans" på Stenberget målad av Hulda Glans

1930 Metropol flyttar till en lagerlokal i Bränneriet
 1932 Tyringe Flickscoutkår av S.F.S. startad av Ragnhild Björk (Ragge)
 1933 Missionskyrkan på Järnvägsgatan
 1933 Lindqvists Mekaniska Verkstad
 1933 Akuma (Lerum Göteborg) köper Tyringe Snickerifabrik (innan Elektriska Armaturfabriken)
 1934 Sionförsamlingen bildas i Matteröd
 1936 Tyringe Skid- och Skridskosällskap bildas
 1936 Tyringe Atlet & Brottarklubb, 13 mars 1936 bildades brottarklubben Tigern på café City i Tyringe.
 1938 Röke IF

1940 Filadelfiakyrkan
 1941 Eskilssons Stans- & Pressverktyg AB
 1942 Invigning av Hoppbacken vid Enedalen 8 feb (1955 revs)
 1941 Tyrs Hage - Enligt gamla protokoll (TIF) invigdes Tyrs Hage 13 juli.
 1945 Svenska Tandborstfabriken AB - flyttar från Helsingborg till Tyringe
 1945 Tyringe Lokalförening
 1945 Tyringerundan orienteringstävling
 1946 SCA (Skandinaviska Chuckfabriken) blir en egen enhet efter 50 år i SVA
 1947 Tyringe Köpmannaförening
 1947 Paulson & Nilsson
 1947 Akumas nya fabrikslokaler uppe vid Hörjavägen (1993 lades ner)
 1947 Gammeldansens Vänner i Tyringe - Tyresvingen
 1948 Tyringe kommunalhus är färdigt
 1948 Oscar Larmes Manufakturaffär
 1948 Medikema nya fabrikslokaler
 1949 PRO Tyringe
 1951 Tyringe Fotoklubb, Svens Rosengren
 1951 Tyringe Pressdetaljer AB
 1951 Hörja IF
 1952 Tyringe centralort i storkommunen (Röke, Hörja, Finja, Matteröd och Västra Torup)
 1952 Tyringe scoutkår

1952 Tyringe Friluftsbad färdigbyggt (1988 stängdes och revs)
 1955 Röke Blås
 1956 Nilsson & Stolt Verktygsindustri
 1957 De första husen på Stenbocksgatan byggs
 1957 Finja Betong
 1958 Det gamla mosspåret rivs
 1959 Mjölkalånga Träindustri AB
 1959 Matterödsskola
 1960 Industriverktyg i Tyringe AB,
 1960 Valborg startas av Tyringe Scoutkår
 1964 Tyringe Svets
 1965 Tunneln under järnvägen färdigställs, Tyringe Frimärksklubb,
 1966 Tyringe sportfiskeklubb
 1967 Tyrehallen startar med Ove Jeppsson
 1967 Blomsterhallen
 1968 Skyrup Trade AB (Trästället)
 1969 Lions i Tyringe
 1969 Tyringe SK 69
 1970 Laila startar "Skridskor till tusen"
 1971 Finja Sockens Sparbank och Matteröds Sparbank, fusion, ändra namn till Tyringe Sparbank.
 1971 Tyrs Hov invigs, 13 feb
 1971 Sommarhockeyskolan startar
 1971 Tyringe Simsällskap bildas
 1971 Konståkningsläger i Tyringe startar, Tyringeläget
 1972 Detta år byggs rekordmånga villor i Tyringe - 59 stycken
 1972 Tåget, persontrafiken upphör och senare även godstrafiken i Tyringes järnvägsstation
 1972 Valborg i Åparken startar
 1972 BK Hovet, Bowlingklubb
 1973 Konstföreningen i Tyringe
 1973 Läkarestationen på Malmövägen invigs.
 1974 Folk tandvårdskliniken öppnar
 1974 Tyringe kommun uppgår i Hässleholms storkommun
 1974 Röke Loppmarknad
 1975 Pensionärsföreningen SPF 225 Västra Torup Tyringe
 1976 Montessoriförskolan startar i Tyringe Mölla (tom 1984)
 1976 Hörja IF loppis
 1977 Den sista filmen visas på biografen Metropol
 1978 Talsveb AB
 1978 Tyringekonsult AB

1979 Västra Torups hembygdsförening bildas och tar över Lilla Tockarp
 1979 OK Tyringe
 1980 Tyringedagarna startar av Köpmannaföreningen
 1984 Café 21
 1984 Swepart köper upp Eskilssons och Paulssons Nilssons
 1984 Handbollsklubben- HF Tyr84
 1984 Møllegårdens Bed and Breakfast
 1985 Boulegetingarna
 1986 Dricka-Brunn (- 2016)
 1986 Förmedlingscentralen (FCT Köpcenter)
 1987 Lions 1:a revyn, Tyringe skolans aula (1990, 1993 och 1996)
 1988 T-Konstruktioner AB
 1988 Lions återupptar Tyringe Lucia. (- 2009, 2014–15)
 1989 Byalaget Västra Torup (bygdekommitté 1988),
 1989 Röke Innebandyklubb bildas den 29 oktober 1989.
 1990 Finja Revyn
 1991 Kristinelunds Plantskola
 1992 Tyringe Trä AB
 1992 Tyringe Skolmuseum
 1992 TKS - Tyringe Konstakningssällskap (22 april 1992) (11/juli/78 inom Tsoos)
 1992 Simhallen bygger till
 1992 Åparkskvällar, scenen invigs
 1992 Biblioteket flyttas till stationshuset
 1992 Gunnar Bengtsson återinviger stationen den 9 februari och tåget stannar åter igen efter 20 år.
 1993 SKF lägger ner verksamheten i Tyringe
 1993 Tyringe Specialverktyg, SKF:s gamla lokaler (Bergmans)
 1994 O´Lacys (Tommy Söderberg Bjärnum 1991) flyttar till Tyringe.
 1994 Matteröds byalag startar.
 1997 Röke Sockengille
 1998 Tyringe Sparbank övertar Föreningsbanken i Tyringe
 1999 www.Tyringe.nu startar
 2000 Tyringe Byalag
 2003 Fotografen Sven Rosengrens donerar sina samlingar av foto till Byalaget
 2003 Friska Tyringe (Tyringejogget 2014), Möllerödsdagarna
 2003 Partyfabriken
 2004 Tyringe Museum
 2004 Korsvirkeshuset i lågor 11 december och boulehallen 14 augusti (gamla leksaksfabriken)

2004 Dr. Gladers Sextett
 2006 Konstverket "Pucken" flyttad till Tyrs Hov
 2005 Julmarknad på Lantmännen startar
 2006 Nya Boulehallen invigs och Korsvirkeshuset
 2007 Skolan färdigrenoverad, marklägenheter på Stenbocksgatan,
 2007 Tyringe Sparbanks Utvecklingsstiftelse bildas
 2008 Jordskalv magnituden 4,3
 2008 Tyringe sparbank fusionerar med Kristianstads Sparbank och bildar Sparbanken 1826
 2009 Röke IBK och HIF Innebandy blir ett.
 2009 Fågeltornet vid Finjasjöns utlopp till Almaån invigs.
 2010 Delar av kvarteret Åldermannen rivs (Tyringe möbler, Levins, ...)
 2011 Vårdcentralens tillbyggnad klar, all vård på samma ställe.
 2011 Verktygs Alliansen i Hässleholm AB ny ägare till Swepart i Tyringe.
 2011 Humlesjö Triathlon
 2012 "Hem till Tyringe", serie i 6 delar sänds på TV4 under sommaren.
 2012 Skandinaviska Chuckfabriken flyttar till Laholm, ändrar namn till LSAB Produktion.
 2012 Skatebana på Industrivägen
 2013 SVA (Tyringe Hobs) flyttar från Tyringe till Södertälje
 2013 Närtandvården Tyringe (istället för Folkandvården)
 2014 Invigning av parkering/cykelställ på norra sidan om järnvägen.
 2014 "Snövit och de sju dvärgarna" samt "Ålvornas dans" på Stenberget målad av Marianne Johansson
 2014 Flyktningförläggning vid Manhem och Eneidalen.
 2014 Musikfestivalen Torsjö Live
 2015 Invigning av träningsverktyg vid Motionsspåren invid Malmövägens parkeringen.
 2016 Stallbackens förskola i Tyringe vid Finjavägen (f.d. Stenbockens fritidshem).
 2016 Åldermannen, hyreslägenheter första etapp färdigbyggt (EG Bygg).
 2017 Multihallen färdigbyggt (Peab), döpt till Tyrehallen, (Tyringe Sparbanksstiftelsen donerat största delen)

Kapitel 23 *Alf Lundströms foto av en 1961 Cadillac*

Convertible vid Verktuys-dammarna där saker en gång i tiden började år 1902. Det var denna damm som orsakade en tvist som pågick i nio år för August Bergman jämte kvarnägaren nere i byn. Här kan man fiska med fiskekort idag då sportfiskeklubben sätter ut Laxöring varje år. Detta är ett uppskattat folknöje i ett nutida Tyringe.

En dikt; "Livet vid år 2002"

Igenom tidens rymd vi färdas
 Och går tekniken till mötes
 Vi fångar dagen
 Och gör kreativa projekt i förbifart
 Vi lägger upp bilder på kort stund

Och igenom våra catches
 Sms och datorns trafik
 Färdas vi så mot en modern tid

 När vi träffas på nätet
 Och byter ut viss kunskap
 Läger vi in fotos på resor
 Och även en del sammanhang

Igenom teknikens flärd
 Lär vi känna många vänner
 Och vi memorerar
 Och lägger till i evig ström

Nu har 2002 kommit
 Och ganska många har mobil
 Igenom detta kan vi nå de flesta
 både bittida och sent

Dikt av C Nomby

”Då jag ser på olika äldre fotos ifrån Tyringes olika platser skulle jag vilja känna var och en av de personer som jag ser uppställda vid framsidor av bla hus och balkonger, på stationen, samt vid affärer och fabriker. Och jag ser på fotos ifrån vilohems och affärers balkonger hur några personer står fashionabelt uppklädda då de fotograferas i kurorten Tyringe. (Och varje foto tycks berätta sin eget unika historia.) Jag kikar ut över järnvägens station igenom en äldre kameras öga och jag igenkänner några hus som finns kvar på Järnväggsgatan sedan tidigt 1900-tal. Kurorten tänker jag, och idrottsorten samt industriorten.

Hur många verkstäder har egentligen funnits i Tyringe? Och hur ofantligt många affärer och caféer fanns också vid början av seklet, samt i mitten av seklet? Ja, det var lite denna fundering som gjorde att denna bok skapades...”

Källförteckning för böcker och skrifter

Affärer, hantverkare och näringsidkare i Tyringe,

Tyringe Museum 2009

Kollingedammar och verksamheter runt dem, Göthe Persson 2012

Händelser i Tyringebygden årtal 2015,2016

Arven efter August,

Göthe Persson 2016

Namnetikett-foldrar vid Tyringe Museums internetsida

<http://www.namnetiketter.se/pdf>

Mina Tyringebilder, I-IV Sven Rosengren, Hässleholm 1993–2001

Nostalgiska ögonblick

Sverige under krigstiden, Hans Dahlberg

Svenska Wikipedia –<http://sv.wikipedia.org/wiki/Tyringe>

Tyringe i våra hjärtan, Bengt Karlsson

Sebastian Wilnerzons skolarbete om; "Tyringes anrika historia"

Tyringe museums Facebook sida med information ifrån olika sammanhang som funnits i Tyringe

Norra Skånes dagstidning; Flertal artiklar som är redovisade vid textavsnitt

Artikel om Kvarndrift ifrån 1954, Lunds arkiv

info har även hämtats ifrån; <http://www.tyringe.nu>

Ett stort tack riktas till Tyringe museums byalag samt styrelse för hjälp och avstämning av fotos vid redigering av bok samt då foton avstämts för vilka fotos som var "ok" att få tas med i bokserien "1902–2002 En resa..." Tack även till tyringe.nus samordnare, tack för att årskalendern gick att använda som tryck i bokserien! Och även ett stort Tack!! riktas till alla i gruppen av kvinnor som har skrivit boken; "Nio kvinnors liv". Ni inspirerar var och en med era livs-historier. Och jag tackar er alla för all samverkan och delgivande och samarbete för framställning av böcker i bokserien "En resa 100 år i tiden". Mvh Camilla.

Fototext till bild som följer är; "Handel på Salutorget"

"Med minnen ifrån tiden förr; genom en boks minneskavalkad, tar resan sitt slut och Tyringe sitt farväl..."

1902–2002 En resa 100 år i tiden. En bok som handlar om svenskens vardag under 100 års tid

”1902–2002 En resa 100 år i tiden”, är en bok som är tänkt att väcka nostalgi samt minnen av Sveriges historia. I nostalgi kan vi igenkänna tiden som varit igenom berättande personers livsskildringar.

Vi får också lite kunskap om hur det ser ut då ett samhälle startar upp och utvecklas utifrån ett fåtal hus. Vi får då se hur mycket olika saker som ett samhälle består av. Vi ser att industri, sjukvårdsinrättning, skola, tågstation, brandväsende, kommunalkontor, bank, post, affär, café, frisör, bageri, pensionat, hotell, järnhandlare, plåtslagare, byggnadsarbetare, smed, målare, fotograf behövs, ibland många andra saker.

Det kommer att berättas om släktsamlingar förr i tiden, en gammeldags miljö vid ett fikabord, eller hur det var att köpa varor i en affär, som affärsmiljöerna var uppbyggda förr. Och vi kommer även att få lite kunskap om sådana saker såsom hur skolorna såg ut förr i tiden och vad man åt.

Vi får följa en samhällsutveckling som pågick på en mångfald sätt under 100 års tid. Vi får följa när elektriciteten kopplas på vid mitten av 1940-talet i byarna. Vi får även höra hur det var under andra världskriget med ransoneringskuponger som tilldelades befolkningen. Vi får höra om sjukdomar såsom tbc och spanska sjukan och polio bl a.

I boken En resa 100 år i tiden får vi även kunskap om hur det var att arbeta på betfälten och då man skulle ta in skörden. Och vi får även veta lite om svenska traditioners utveckling i samhället.

Ett gammeldags samhälle vill ta plats inför våra ögon då även personer som föddes på 1800-talet berättar i boken. Och i och med detta vill denna bok påminna och ge nostalgiminnet till hus och hem. För det svenska folkhemmet kom till att utvecklas i en hastig takt över en period. Och mycket har vi glömt och mycket kan vi komma ihåg då vi öppnar på denna minnesask. Så tag plats och sätt dig på ”100 års-tågets” resa som omfattar att resa i tiden. Vi kommer igenom resans gång att få se olika saker. Skildringarna i boken vill innehålla så mycket då dåtiden vill berätta om tiden förr. Igenom en minneskavalkad som vill göras av tidsmiljöer kanske någon vill igenkänna något som vill vara snarlikt till egen livsskildring.

Boken är tänkt att kunna skänka förståelse fram till barn och ungdomar som vill få visshet om hur samhället såg ut förr i tiden igenom ett berättande perspektiv. Boken kan kanske även finnas till hands inom åldringsvården då berättelser kan läsas upp ur boken som vill inspirera och starta samtal om tiden förr.

ELB Förlag Camilla Nomby

